

Årsmelding 2021

**Norsk
Landbruksrådgiving**

Kompetanse for framtida
nlr.no

Styrets beretning

Norsk Landbruksrådgiving (NLR) er en landsdekkende medlemsorganisasjon med kontor i Ås kommune. Organisasjonen består av ti regionale rådgivingsenheter og et sentrallødd. NLR er en kompetansebedrift som driver rådgiving basert på forskning, forsøk og formidling.

Koronapandemien har påvirket NLRs virksomhet i 2021. Driftsmessig har NLR kommet greit ut av situasjonen da alle ansatte har tilpasset seg og levert tjenester og produkter på nye måter.

Viktige oppgaver i 2021 har vært:

- Rådgivingsløftet
- Utvikling og lansering av markeds- og kommunikasjonskampanjer for flere fagområder
- Utvikling og lansering av klimarådgiving ved bruk av klimakalkulator
- Fagutvikling og fagformidling
- Merkevarebygging
- Mentorordninga i landbruket
- Videreutvikling av IKT-tjenester
- Kontakt med myndigheter, faglagene og samarbeidspartnere

Organisasjon

Rammebetingelsene for NLR er i endring. Grunnfinansieringen over jordbruksoppgjøret er svekket gjennom at den har stått uendret over flere år. Myndighetene har i 2021 iverksatt en evaluering av støtten til NLR. Lønnsomheten i næringa er svak blant annet på grunn av en dramatisk kostnadsøkning på viktige driftsmidler. NLR må forberede seg på økt konkurranse fra andre aktører. Samtidig er signalene fra viktige premissgivere tydelige på at den norske landbruksmodellen ikke er mulig å videreføre uten et sterkt NLR. Kompetanse er en forutsetning for at næringa skal kunne lykkes. Behovet for rådgivere med spisskompetanse er noe stadig flere vil betale for.

I 2020/21 gjennomførte NLR en omfattende analyse av virksomheten med fokus på hvor godt vi var rustet for å nå målene i strategiplanen og for å levere på fremtidens behov hos bonden. Funnene, med mulige tiltaksområder, ble presentert i AC-rapporten fra februar 2021 som var grunnlaget for diskusjonene i årsmøtet i NLR våren 2021.

Årsmøtet ba styret, i samarbeid med de regionale rådgivingsenhetene, iverksette tiltak innenfor de prioriterte suksesskriteriene i operative handlingsplaner. Styret vedtok å følge opp i et eget program kalt Rådgivingsløftet. Et av prosjektene i Rådgivingsløftet har vært kommersialisering og et annet prosjekt har vært å være en attraktiv arbeidsgiver. Styret og styrelederforum har i alle møter gjennom året fått en orientering om utviklingen av arbeidet. Rådgivingsløftet fortsetter i 2022.

Styret har ansatt ny direktør, Bjarne Holm, som startet i NLR i første kvartal 2021. Styret har vedtatt styreinstruks og instruks for ny direktør.

På grunn av koronasituasjonen ble årsmøtet og en styrekonferanse dagen før årsmøtet, gjennomført digitalt. Styrekonferansen hadde som tema «Et landbruk i endring». Det ble også avsatt tid til orientering om status i de regionale rådgivingsenhetene i «NLR rundt i landet». Med disse temaene som bakteppe ble det gode diskusjoner om et «NLR i utvikling».

Styret har hatt ni styremøter i 2021, hvorav to fysiske og sju digitale.

Det er gjennomført seks møter i styrelederforum, hvorav ett fysisk og resten på Teams. Agenda for møtene har fulgt årshjulet i Hovedavtale NLR. Det er lagt stor vekt på handlingsplan og budsjettprosessen i NLR for 2022.

Det er også gjennomført et felles styrekurs for nye styremedlemmer og et kurs i valgkomitéarbeid for valgkomitémedlemmer i de regionale rådgivingsenhetene og NLR. Styreleder har deltatt i eget styrelederkurs arrangert av Landbruk Arena. De regionale rådgivingsenhetene i NLR har fått tilbud om egne regionale styrekurs.

Styret er opptatt av å bygge et sterkere fellesskap i organisasjonen, ta ut gevinsten ved å løse oppgaver i fellesskap og ta vare på og videreutvikle det lokale engasjementet i de regionale rådgivingsenhetene.

Nåværende strategiplanen for NLR varer ut 2022 og det er behov for en ny. Styret har startet arbeidet for å legge til rette for å utvikle ny strategiplan for perioden 2023-2025.

Styreleder og direktør har i 2021 gjennomført egne møter med styreleder og daglig leder i hver enkelt av de regionale rådgivingsenhetene.

Handlingsplan- og budsjettprosess

Budsjettprosessen for 2022 har vært krevende. Etter at resultatet av jordbruksforhandlingene var klart, startet prosessen med handlingsplan og budsjett for 2022 med et møte i styrelederforum. Der ble de første innspill til prioriteringer gitt. Budsjetttrammene er lavere enn tidligere år. Alle forumene i organisasjonen har kommet med sine innspill. Styrelederforum ga sin innstilling til budsjett i november-møtet. Dessverre har det i ettertid vist seg at vi ikke fikk innvilget flere av våre planlagte prosjekter. Administrasjonen og styret har derfor måttet ta enda en runde med kostnadskutt før endelig budsjett kunne vedtas for 2022.

Merkevarebygging

NLR startet i 2021 med markedskampanjer for ulike fagområder. Det er gjennomført slike kampanjer for grovførrådgiving, klimarådgiving, gjødslingsplanlegging og presisjonslandbruk, samt for Mentorordninga i landbruket. Det er laget eget materiell som videoer, fagartikler, utviklet tjenesterider på nettsidene, gårdsreportasjer, annonser, egen grafisk pakke og tekster til nyhetsbrev til bruk i de regionale rådgivingsenhetene. Kampanjene er ment for å støtte salg i de regionale rådgivingsenhetene. Daglig lederforum er tillagt ansvaret for å godkjenne planen for hver kampanje.

Eierskap i Landbrukets Klimaselskap SA

NLR er i drøftinger med selskapet om NLR sin framtidige rolle i klimaarbeidet. NLR har helt siden starten tilbudt seg å være med på å skolere klimarådgivere og gi faglige tilbakemeldinger til utvikling av klimakalkulatoren. NLR har tilbudt seg å drifte fagområdet klimarådgiving. Dette krever imidlertid en tydeligere rolleavklaring fra faglagene. Det pågår nå en prosess om fremtidig finansiering av selskapet. Finansiering av fagapparatet for klimarådgiving må bli en sak for jordbruksforhandlingene våren 2022.

IKT og digital strategi

NLR har i 2021 arbeidet med å sikre enda bedre samspill mellom IKT-løsningene i landbruket, slik at rådgivere og administrasjon får tilgang til mest mulig effektivt verktøy i sitt

arbeid. Det jobbes også aktivt med å redusere IKT-kostnadene i hele NLR-organisasjonen. Det kan skje ved at alle de regionale rådgivingsenhetene jobber mer likt og at unødvendige forskjeller i forretningsmodell mellom de regionale rådgivingsenhetene reduseres. NLR må evne å bruke mest mulig hyllevareløsninger og mindre skreddersøm i framtidige valg av IKT-systemer.

Gjennomgang av støtten til NLR

Landbruksdirektoratet har etter Jordbruksforhandlingene i 2021 nedsatt en egen arbeidsgruppe som har gjennomgått støtten til NLR over jordbruksavtalen. NLR ble invitert til å delta i et møte for å komme med sine innspill til prosessen. Vi har også kommet med flere skriftlige innspill til dette arbeidet. Rapporten vil være med i behandlingen av partene i jordbruksforhandlingene våren 2022

Økonomi

Styret er ansvarlig for at organisasjonen drives forsvarlig, og skal påse at lover og forskrifter overholdes. I samsvar med regnskapslovens §3-3, bekreftes det at forutsetningene om fortsatt drift er lagt til grunn ved utarbeidelse av regnskapet. Styret mener at organisasjonen er rustet til å ta tak i de oppgaver som er tillagt organisasjonen og at det er ansvarlig å fortsette driften.

NLR ble i 2021 tildelt 98 mill. kroner via jordbruksavtalen. I tildelingsbrevet ble det øremerket midler til HMS- og byggrådgiving. I tillegg ble det pekt spesielt på viktigheten av satsing på flere spesifikke rådgivingsområder, som satsing på grøntsektoren, klimasmart landbruk og økologisk produksjon, men uten definerte økonomiske føringer for disse.

Inntektene i NLR økte fra 136,5 mill. kroner i 2020 til 143 mill. kroner i 2021. Årsresultatet ble 2,65 mill. kroner, mot 2,48 mill. kroner i 2020. Styret anbefaler at overskuddet brukes til å styrke egenkapitalen.

NLR sin likviditetsbeholdning var på 12 mill. kroner per 31.12.2021. Egenkapitalen er

styrket med 2,65 mill. kroner til totalt 11,4 mill. kroner. Egenkapitalandelen per 31.12.2021 var på 41 prosent.

Styret har vært opptatt av økonomien og økonomistyringen gjennom året. Når det gjelder finansiell risiko har styret vurdert selskapets økonomi og funnet den tilfredsstillende. Egenkapitalen bør fortsatt styrkes for å nå det strategiske målet om å sikre et halvt års drift.

Styret mener at informasjonen gitt her i årsberetningen gir en rettvis oversikt over NLR sine eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat. Det har ikke inntrådt forhold etter regnskapsårets slutt som er av betydning for bedømmelsen av regnskapet.

NLR Servicekontoret AS

NLR Servicekontoret AS er et heleid datterselskap av NLR. Selskapet ble etablert som en konsekvens av at NLR ikke er merverdiavgiftspliktig. I 2021 er selskapet driftet mer aktivt enn foregående år. Det er for første gang utarbeidet et budsjett for kommende år for selskapet.

Ansatte

I NLR var det per 31.12.21 totalt 27 ansatte, hvorav 13 kvinner (11,8 årsverk) og 14 menn (13 årsverk). Styret består av fire menn og tre kvinner. NLR forholder seg til gjeldende lov- og regelverk innenfor likestilling.

Det er ingen midlertidig ansatte, og ingen ansatte har hatt foreldrepermisjon i 2021.

Gjennomsnittsalderen er 55,5 år. Flere ansatte nærmer seg pensjonsalderen, så rekruttering er en viktig oppgave i tida framover.

Arbeidsmiljø

Styret anser arbeidsmiljøet i bedriften som godt, og har fokus på fortsatt positiv utvikling for alle ansatte. NLR benytter en bedriftshelsetjeneste levert av Avonova helse.

NLR har hatt 2,0 prosent sykefravær i 2021. Store deler av sykefraværet skyldes sykdom og rehabilitering etter sykdom som

ikke har vært jobberelatert. Det har ikke forekommet personskader eller materielle skader i løpet av driftsåret. Det er ikke meldt inn skader som skyldes slitasje eller belastninger.

Egenmeldt sykefravær har vært lavt. Ustrakt bruk av hjemmekontor i 2021 kan ha medført at det egenmeldte sykefraværet er noe underrapportert.

Koronapandemien har påvirket NLR sin virksomhet også i 2021. De ansatte har evnet å tilpasse seg og utført sine arbeidsoppgaver på en god måte og levert tjenester til de regionale rådgivingsenhetene og våre medlemmer på nye og innovative måter.

Miljøpåvirkning

Virksomheten er av en slik art at den i liten grad påvirker det ytre miljøet. NLR sorterer søppel etter henvisning fra utleier av kontorene i Ås. Ansatte med arbeidssted ved andre lokasjoner forholder seg til retningslinjene som gjelder på eget arbeidssted. I tillegg oppfordres det til bruk av kollektive resemuligheter og samkjøring der det er mulig/hensiktsmessig.

Likestilling og diskriminering

NLR ser på arbeidet for å fremme likestilling og forebygge diskriminering som en kontinuerlig prosess. Det har ikke vært meldt inn eller behandlet noen saker knyttet direkte til utfordringer rundt likestilling eller diskriminering i 2021.

Vi har et forbedringspotensial for ledergruppen i NLR. Ledergruppen ble redusert fra åtte personer (to kvinner og seks menn) til seks personer i 2021 (ei kvinne og fem menn). For å øke andelen kvinnelige ledere i NLR, bør det derfor rekrutteres kvinnelige ledere, samt gis opplæring av ansatte slik at vi på sikt kan få bedre kjønnsbalanse.

Totalt sett anser NLR at kravet til likestilling i virksomheten er godt ivaretatt og at det er et stort fokus blant ledere, ansatte og tillitsvalgte på aktivt likestillingsarbeid og på å motarbeide alle former for diskriminering i det daglige.

7. mars 2022

styret i Norsk Landbruksrådgiving

Lars Fredrik Stuve (leder)

Wenche Snildalsli Vuttudal (nestleder)

Sigurd Reksnes

Mette Pedersen Anfeltmo

Anders Ragnvald Nordlund

Maud Grøtta

Bjarne Holm (direktør)

Harald Solberg

Resultatregnskap 2021

Noter	Budsjett: Revidert Budsjett - Periode: 202112	Regnskap 2021	Budsjett 2021	Regnskap 2020
1	Salg	7 595 519	6 933 620	6 214 545
	Viderefakturering forsikringer	13 508 877	11 700 000	9 216 788
	Kursinntekter	1 639 735	1 600 000	3 206 155
	Tilskudd jordbruksavtalen	98 000 000	98 000 000	98 000 000
1	Tilskudd øvrige	17 865 786	17 255 492	15 567 962
	Medlemskontingent	4 401 600	4 400 000	4 304 180
SUM DRIFTSINTEKTER		143 011 517	139 889 112	136 509 628
	Varekostnader	76 563 607	74 311 620	74 842 105
	Innkjøp av varer for videresalg	81 650	80 000	102 588
2	Tilskudd	72 506 265	69 790 620	69 681 339
3	Tilskudd prosjektarbeid eksterne	957 638	1 541 000	2 157 907
	Tilskudd AFP	3 018 055	2 900 000	2 900 271
	Lønnskostnader	39 005 417	36 793 131	31 640 232
4	Lønnskostnader	23 907 989	23 496 414	20 854 091
	Styre- og møtegodtgjøringer	909 725	962 000	796 975
	Andre personalkostnader	708 605	627 717	783 734
5	Viderefakturering forsikringer	13 479 098	11 707 000	9 205 432
	Timer prosjekt	0	0	0
	Andre driftskostnader	24 813 736	26 782 276	27 561 737
9	Avskrivninger	120 491	152 632	164 525
	Kostnader lokaler	1 097 513	1 020 000	1 070 713
	Maskiner, inventar og utstyr	520 926	322 000	406 913
6	Fremmede tjenester, regnskap og revisjon	12 199 341	13 261 000	12 308 385
	Kontorhold, tlf., data	772 284	800 000	801 707
	Møte, kurs	2 097 032	2 874 996	3 528 478
7	IKT-kostnader	5 334 630	5 151 500	6 510 645
	Reise, diett og transportkostnader	1 297 561	1 310 748	1 638 758
	Andre kostnader	51 983	1 020 000	74 421
	PR-tiltak, markedsføring	614 335	202 000	358 857
8	Kontingenter	589 153	467 400	515 774
	Møter styret NLR	3 100	100 000	105 364
	Årsmøte	115 388	100 000	77 198
SUM DRIFTSKOSTNADER		140 382 760	137 887 027	134 044 074
	Driftsresultat	2 628 757	2 002 085	2 465 554
	Finansinntekter	25 238	0	36 845
	Finanskostnader	1 296	0	23 007
ÅRSRESULTAT ETTER FINANSPOSTER		2 652 699	2 002 085	2 479 393
OVERFØRING TIL ANNEN EGENKAPITAL		2 652 699		

Balanse per 31. desember 2021

	Note	2021	2020
EIENDELER			
Anleggsmidler:			
<u>Immaterielle eiendeler:</u>			
Surfortolken	9	100 000	100 000
<u>Varige driftsmidler</u>			
Inventar og utstyr	9	174 466	294 955
<u>Finansielle anleggsmidler</u>			
Andel Landbrukets Dataflyt SA	10	820 000	820 000
Andel Landbrukets Klimaselskap SA	10	50 000	50 000
Andel e-læring AS	10	50 000	50 000
Andel Norsk Landbrukstakst SA	10	10 000	10 000
Aksjer NLR Servicekontoret AS	11	300 000	300 000
Lån til NLR Servicekontoret AS	11	1 008 519	1 008 519
Lån til Landbrukets Klimaselskap		66 163	66 163
Sum finansielle anleggsmidler		2 304 682	2 304 682
Sum anleggsmidler		2 579 148	2 699 637
Omløpsmidler:			
Varebeholdning		72 894	98 750
Sum varebeholdning		72 894	98 750
<u>Fordringer</u>			
Fordringer på rådgivingsenhetene	12	200 000	533 605
Andre fordringer	13	12 688 947	12 606 996
Sum fordringer		12 888 947	13 140 601
Bankinnskudd	14	11 296 079	3 588 767
Innskuddsfond pensjon		713 080	658 755
Sum bankinnskudd og fond		12 009 159	4 247 522
Sum omløpsmidler		24 971 000	17 486 873
SUM EIENDELER		27 550 148	20 186 510
EGENKAPITAL OG GJELD			
Egenkapital:			
Egenkapital per 01.01.	15	8 273 417	6 273 417
Årets resultat	15	2 652 699	2 000 000
Fond	15	479 393	479 393
Sum egenkapital		11 405 509	8 752 810
Gjeld:			
Avsetning for forpliktelser		2 776 472	2 299 841
Sum avsetning for forpliktelser		2 776 472	2 299 841
<u>Kortsiktig gjeld</u>			
Leverandørgjeld		4 982 510	3 205 135
Gjeld til rådgivingsenhetene		3 182 599	2 114 642
Skyldig offentlige avgifter		2 711 228	1 877 949
Annen kortsiktig gjeld		2 491 830	1 936 133
Sum kortsiktig gjeld		13 368 167	9 133 859
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		27 550 148	20 186 510

Noter

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og NRS 8 - God regnskapsskikk for små foretak.

Driftsinntekter

Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet. Tjenester inntektsføres etter hvert som de leveres.

Skatt

Virksomheten er ikke skattepliktig.

Klassifisering og vurdering av omløpsmidler

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og virkelig verdi.

Varer

Varer er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og netto salgsverdi.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene.

Note 1 Salg og Tilskudd øvrige

Salg består av fakturerte prosjektinntekter, mens Tilskudd øvrige er der vi har søkt prosjektmidler og senere fått utbetalt midler som tilskudd til prosjektarbeid.

Note 2 Tilskudd

Posten er tilskudd til de regionale rådgivingsenhetene. Rammetilskudd og særtilskudd til kunnskapsutvikling, andre øremerkede tilskudd, og tilskudd til prosjektarbeid.

Andre øremerkede tilskudd er tilskudd til HMS, grønnsatsing (stillinger), bygg, maskin/presisjon, økonomi og mekaniseringstilskudd, og samarbeidsavtale med FKA og tilskudd fra Yara er også tatt med i dette tallet under.

Budsjettall i parentes. Rammetilskudd og særtilskudd til kunnskapsutvikling utgjør kr 38 millioner (38), andre øremerkede tilskudd utgjør ca. kr 13,2 millioner (13,5), mens tilskudd til prosjektarbeid utgjør ca. kr 21,3 millioner (18,3).

Note 3 Tilskudd prosjektarbeid

Dette er utbetalte tilskudd til eksterne samarbeidspartnere.

Note 4 Personalkostnader

Det var 27 ansatte fordelt på 24,8 årsverk per 31.12.2021. Dette er en økning fra 31.12.2020 da det var 25 ansatte fordelt på 22,9 årsverk. Den generelle lønnsøkningen i 2021 var på 2,7 prosent. I tillegg ble det gitt individuelle lønnstillegg til enkelte ansatte, spesielt knyttet til overgang til særlig uavhengige stillinger, samt nyansettelser med høyere årslønn.

Tabellen viser lønns- og personalkostnader for 2021 og 2020. Viderefakturerte forsikringer er trukket ut (se note 5).

	2021	2020
Lønn	17 555 876	15 568 013
Feriepenger	2 244 327	1 936 131
AGA	2 862 921	2 499 810
Pensjonskostnader	1 287 724	1 045 506
Andre ytelser	1 575 471	1 385 340
Totalt	25 526 319	22 434 800

Note 5 Forsikringer

NLR har kollektive pensjons-, personal- og helseforsikringsordninger for hele organisasjonen. NLR betaler disse og viderefakturerer de regionale rådgivingsenhetene. Det samme er tilfellet med felles ansvarsforsikring for bygningsrådgiverne.

Note 6 Fremmede tjenester, regnskap og revisjon (honorar)

I beløpet inngår kjøp av tjenester hos bedriftshelsetjenestene (ca. kr 4,8 millioner), advokatkostnader, regnskapsførsel, revisjon (til sammen kr 347 000) og andre honorarer (ca. kr 7,1 millioner) der hoveddelen er kjøp av tjenester i prosjekter. Der er det kjøpt tjenester i de regionale rådgivingsenhetene for ca. kr 2,45 millioner.

Note 7 IKT-kostnader

Den største andelen av IKT-kostnader i regnskapet til NLR på ca. kr 5,3 millioner (5,15) inneholder felleskostnader som felles programvare, IT-kostnader ved prosjektarbeid, registerbistand fra Produsentregisteret, Landbrukets dataflyt, kostnader til utvikling og drift av internett og intranett, ser-verdrift, lisenser, fellesløsninger for e-post og antivirusprogrammer.

Note 8 Kontingenter

Posten består av kontingenter til Norsk Landbruksamvirke, NHO, Landbrukets Klimaselskap, Norges Bygdeungdomslag og 4H.

Note 9 Varige driftsmidler/ Immaterielle eiendeler/ avskrivninger

	Materielle eiendeler	Immaterielle eiendeler
Anskaffelseskost per 01.01.	427 870	100 000
+ Tilgang kjøpte anleggsmidler	0	0
- Avgang solgte anleggsmidler	0	0
= Anskaffelseskost per 31.12.	427 870	100 000
- Akkumulerte avskrivninger per 01.01.	132 915	0
- Årets avskrivninger	120 489	0
= Akkumulerte avskrivninger per 31.12.	253 404	
= Bokført verdi	174 466	100 000
Økonomisk levetid	5 år	5 år

Note 10 Aksjer og andeler

Finansielle anleggsmidler	Anskaffelseskost	Balanseført verdi
Landbrukets Dataflyt SA	820 000	820 000
Landbrukets Klimaselskap SA	50 000	50 000
E-læring AS	50 000	50 000
Norsk Landbrukstakst SA	10 000	10 000

Aksjer og andeler er bokført og verdsatt til kostpris.

Note 11 Datterselskap

Datterselskap	Eierandel	Anskaffelseskost	Balanseført verdi
NLR Servicekontoret AS	100,0 %	300 000	300 000

Datterselskapet NLR Servicekontoret AS med kontorsted Ås har i 2021 et årsunderskudd på kr 55 296 etter skatt og en egenkapital per 31.12.2021 på kr 274 205. Lån til NLR Servicekontoret AS er et rente- og avdragsfritt lån.

Note 12 Fordringer på de regionale rådgivingsenhetene

Posten består av et likviditetslån til en av de regionale rådgivingsenhetene på kr 200 000.

Note 13 Andre fordringer

I denne posten inngår forventet inntekt på prosjekter hvor det er utført arbeid og påløpt kostnader, men hvor inntektene først kommer i 2022. Det er balanseført inntekter på kr 7 800 000 fra prosjekter gjennomført i 2021, der det største prosjektet Økologisk opptrapping står for kr 5 700 000. Videre er det fordringer på andre eksterne kunder. Eksempelvis hadde vi fordringer på kr 3,9 millioner på NIBIO som ikke var forfalt.

Note 14 Bankinnskudd

I posten inngår en bankkonto for skattetrekk på kr 1 069 859. Økningen i bankinnskudd sammenliknet med samme tid i 2020, er knyttet til at en større andel av tilskuddsmidlene i prosjekter var kommet inn ved årsskiftet i 2021. I tillegg er kortsiktig gjeld økt (bokførte kostnader som ikke har forfalt til betaling).

Note 15 Egenkapital, fond og resultat

	Egenkapital per 01.01.	Årets resultat	Fond	Sum egenkapital per 31.12.
2020	6 273 417	2 000 000	479 393	8 752 810
2021	8 273 417	2 652 699	479 393	11 405 509

Bruk av tilskudd over jordbruksavtalen

NLR har mottatt det samme beløpet de tre siste årene i tilskudd over jordbruksavtalen. Likevel har beløpet som overføres de regionale rådgivingsenhetene økt i samme periode på grunn av økte prosjektinntekter og reduserte driftskostnader på grunn av pandemien.

Jon Mjærum, seniorrådgiver

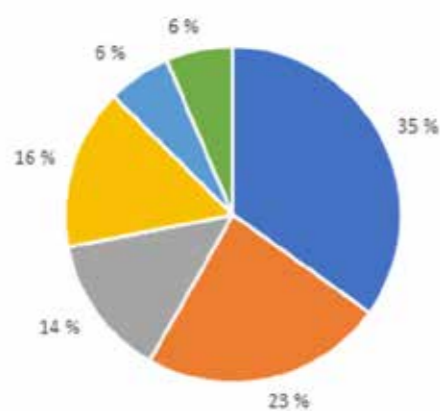
For 2021 fikk NLR 98 millioner kroner til fordeling. 34,2 millioner kroner ble overført direkte til de regionale rådgivingsenhetene i form av rammetilskudd, og fordelt etter en nøkkel hvor antall medlemmer teller 40 prosent, personalkostnader 50 prosent og reisekostnader 10 prosent.

I rammetilskuddet ligger det et særskilt tillegg til NLR Nord Norge, som gis for å kompensere for ekstra rådgivingskostnader i Nord-Troms og Finnmark. I tillegg blir reisekostnadene for NLR Nord Norge gitt dobbelt vekt ved beregning av reisedelen av rammetilskuddet.

I tillegg til rammetilskuddet ble 3,8 millioner kroner fordelt som særtilskudd til kunnskapsutvikling. I tillegg tildeles de regionale rådgivingsenhetene mekaniseringstilskudd, kompetansemidler og tilskudd til prosjektarbeid. Det er egne tilskuddsordninger for bygg-, maskin-, økologi- og økonomi- og HMS-rådgiving. Totalt tildelte NLR 75,5 millioner kroner i tilskudd til de regionale rådgivingsenhetene.

I NLRs regnskap ligger det en del felleskostnader for de regionale rådgivingsenhetene. Dette er kostnader NLR dekker for de regionale rådgivingsenhetene. De største summene er til bedriftshelsetjenester i forbindelse med HMS-avtaler og IT-kostnader som lisenser, serverdrift og utvikling av nettsider.

I NLRs regnskap ligger det ca. 25 millioner kroner i prosjekt- og salgsinntekter. Det aller meste av prosjektinntektene går ut igjen til de regionale rådgivingsenhetene i form av godtgjørelse for arbeid i prosjektene. De største prosjektinntektene kommer fra økologi- og jordhelsesatsing, Mentorordninga i landbruket, presisjonslandbruk- og plantevernprosjekter. En stor del av prosjektinntektene

■ Rammetilskudd ■ Andre tilskudd ■ Felleskostnader ■ Faglig støtte ■ Adm støtte ■ Drift NLR S

Fordeling av støtten over jordbruksavtalen i 2021.

kommer via ordninger som er administrert av Landbruksdirektoratet.

Økonomien i de regionale rådgivingsenhetene

Total omsetning var i 2021 på vel 286 millioner kroner, som er 27 millioner kroner mer enn i 2020. Det samlede resultatet i 2021 er på 7,0 millioner kroner, mot 13,7 millioner kroner i 2020. Til sammenligning var overskuddet 2,2 millioner kroner i 2019 og 2,3 millioner kroner i 2018.

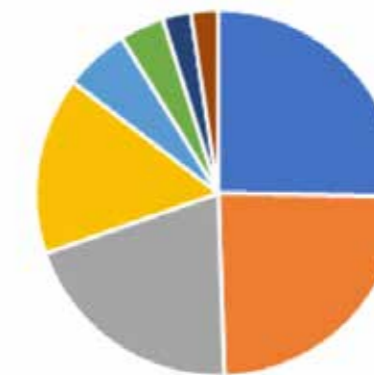
I tillegg til totalresultat rapporterer de regionale rådgivingsenhetene særskilt på økonomien i HMS- og byggrådgivingen. På disse områdene har NLR øremerking i grunnbevilgningen over jordbruksavtalen. Denne rapporteringen viser at de fleste av de regionale rådgivingsenhetene klarer å hente inn inntekter som dekker kostnadene i HMS-rådgivingen. Særlig gjelder dette de regionene som har mye kursvirksomhet. Men en viktig forutsetning for et positivt resultat er at det brukes betydelige midler fra grunnbevilgningen både til øremerkede tilskudd til drift og kjøp av tjenester fra bedriftshelsetjenesteleverandører.

For byggrådgiving derimot er det vanskelig å hente inn inntekter som dekker kostnadene. Da NLR overtok denne oppgaven for mer enn ti år siden fra Fylkesmannen, var det en intensjon om at rådgivingen skulle bli selvfinansierende. I likhet med de andre rådgivingsområder som NLR har, er det behov for en delfinansiering fra grunnbevilgningen. Dette bidrar til å redusere kostnadene for brukerne og gjør at vi kan opprettholde tjenestetilbudet.

De regionale rådgivingsenhetene som satser på å utvikle markedet for byggrådgiving lykkes, mens de som har 1-2 rådgivere sliter med å utvikle etterspørsel, kompetanse og lønnsomhet.

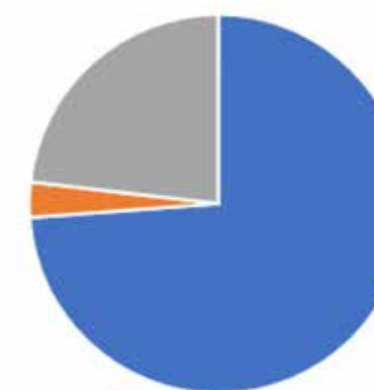
De største inntektskildene for de regionale rådgivingsenhetene kommer fra medlemsbetalingen. Medlemskontingenten utgjør 24 prosent, og salg av tjenester 25 prosent. Tilskuddet som kommer fra grunnbevilgningen over jordbruksavtalen og prosjektinntekter utgjør henholdsvis 20 og 16 prosent.

Personalkostnadene utgjør tre fjerdedeler (74 prosent) av totalkostnadene.

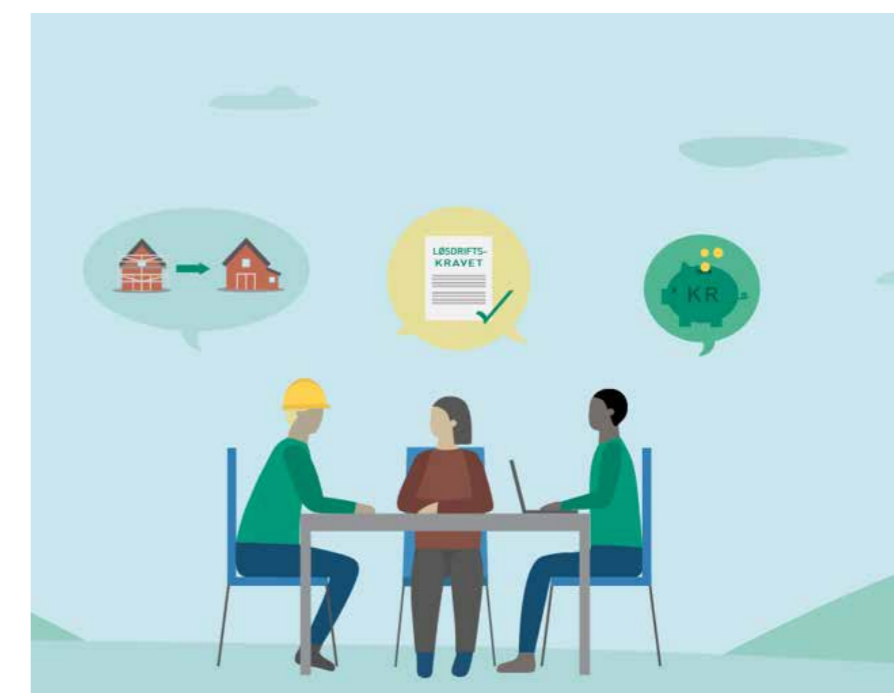
■ Salgsinntekter ■ Medlemskontingent ■ Tiskudd fra NLR ■ Prosjektinntekter
■ HMS Avtaler ■ Andre inntekter ■ Andre tilskudd ■ Feltgodtgjørelse

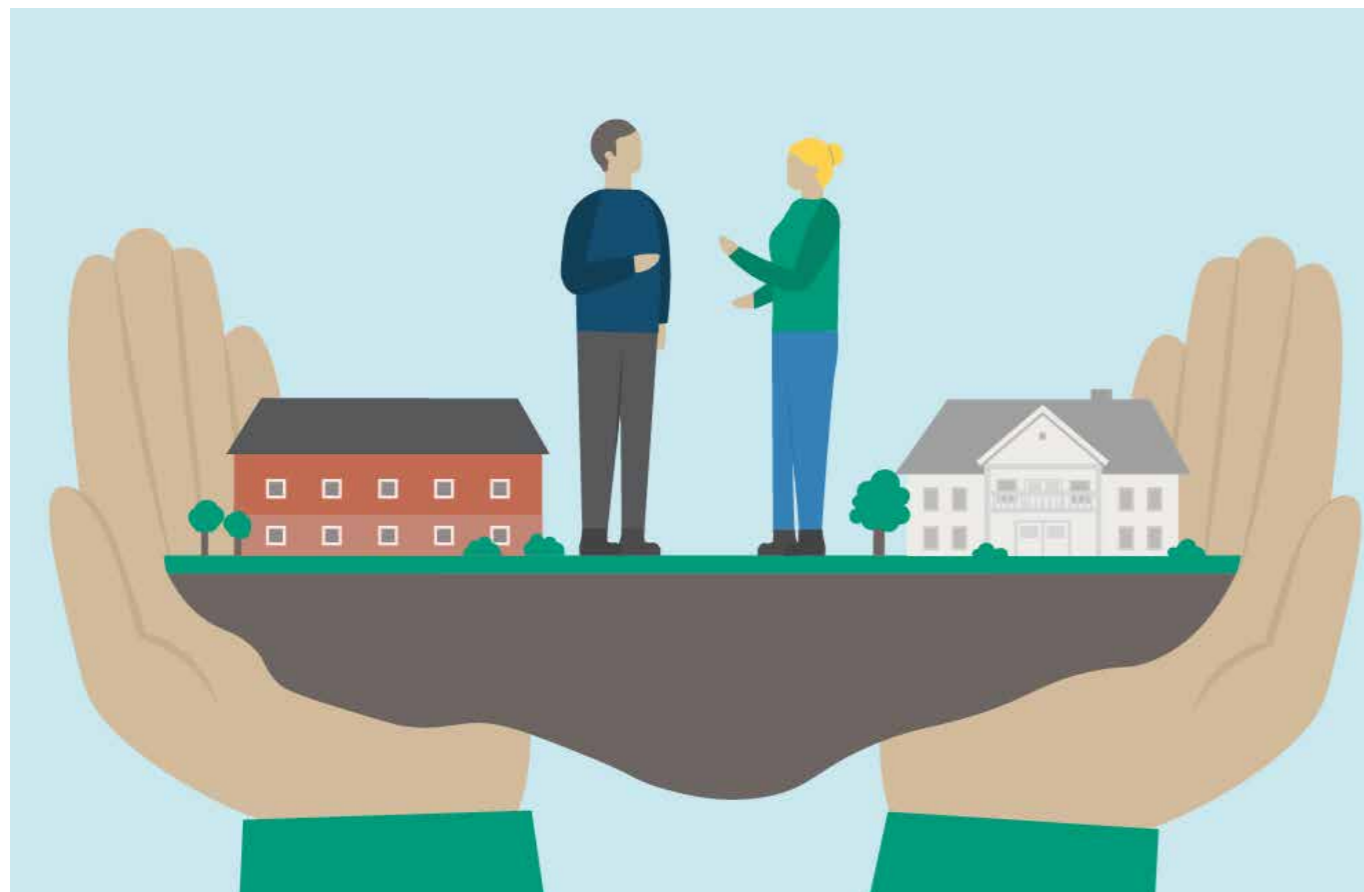
Inntekter i de regionale rådgivingsenhetene i 2021.

■ Personalkostnader ■ Reisekostnader ■ Andre kostnader

Kostnader i de regionale rådgivingsenhetene i 2021.

Rådgivingsløftet er et viktig grunnlag for NLRs framtid

Det ligger store muligheter i standardisering av arbeidsmetodikk i hele NLR, i det å løfte frem verdien av god rådgiving og merkevaren NLR, og det å ta plassen som landbrukets mest attraktive arbeidsgiver. Arbeidet med å svare ut analysen av NLRs evne til å nå målene for organisasjonen, har fått mye fokus i 2021, og det lukter allerede suksess av prosessen.

Bjarne Holm, direktør

Årsmøtet i 2020 bestilte en analyse av organisasjonens evne til måloppnåelse av strategiplan 2020-2023. Arbeidet skulle ha søkelys på hvordan man kan bygge tillit både internt i organisasjonen og eksternt mot myndigheter og samarbeidspartnere. Målsetningen med arbeidet var å sikre at NLR kan levere på vedtatt strategi. Styret i NLR inngikk en avtale med The Assessment Company (AC) for å gjennomføre organisasjonsanalysen.

I prosessen ble det gjennomført 61 interne intervjuer, 83 intervjuer med medlemmer og 10 intervjuer med samarbeidspartnere og myndigheter. Det ble arrangert flere arbeidssejninger underveis med styrelederforum. Rapporten ble levert midt i februar og er sammenfattet i følgende punkter:

- NLR har i forholdsvis stor grad nådd målsettinger i Strategiplan NLR 2017-2020

- Det er identifisert tydelige risikoer for manglende evne til måloppnåelse innenfor flere sentrale områder av NLR sin virksomhet i inneværende strategiperiode (2020-2023)
- Risikoene forsterkes av funn og utviklingstendenser identifisert i omverdensanalysen
- Det er et tydelig råd fra AC at strategisk ledelse i NLR raskt vurderer

hvordan virksomheten på mest mulig hensiktsmessig måte håndterer de kritiske suksessfaktorer og operasjonaliserer tiltak innenfor de tiltaksområder som er anbefalt

- Behandlingen av dokumentet bør resultere i en prioritert, konkret og forpliktende omstillings- og utviklingsplan for hele NLR sin virksomhet

Analysen identifiserte seks kritiske suksesser kriterier NLR som organisasjon bør ta tak i for å styrke sin evne til måloppnåelse. Disse er vist i figur 1. Administrasjon fikk i oppgave å involvere og forankre rapporten i organisasjonen, og skulle, sammen med daglig ledere, utvikle en plan for dette arbeidet. I perioden frem til årsmøtet 2021 ble det jobbet aktivt med dette. Det ble kjørt en runde med prioritering og gjennomgang av foreslåtte tiltaksområder. Resultatet av dette arbeidet og et forslag til hvordan vi som organisasjon skulle gripe an de prioriterte områdene, ble forelagt årsmøtet.

Kommersialisering, kundeorientering og verdiforslag ble av ni av de ti regionale rådgivingsenhetene prioritert øverst, foran strategisk lederrolleforståelse og fleksibel og effektiv styringsmodell. Oppfølgingen ble vedtatt organisert i et program, med årsmøtet og styret i NLR som oppdragsgiver,

styrelederforum som programeier og daglig leder-forum som programstyre. Programmet fikk navnet Rådgivingsløftet.

Gjennom resten av året er det jobbet med to konkrete prosjekter lagt inn i programmet. I tillegg ble handlingsplan for året justert med tanke på merkevarebygging og en besøksrunde til alle de regionale rådgivingsenhetene for styreleder og direktør i NLR. De to prosjektene gikk på kommersialisering og attraktiv arbeidsgiver. Arbeidet med prosjektet kommersialisering hadde ved utgangen av året resultert i et forslag til ny arbeidsmetodikk for hele NLR. Denne får navnet «PRO Arbeidsmetodikk» når den tas ut i organisasjonen. Med PRO arbeidsmetodikk skal vi sammen skape et enda bedre tilbud til våre medlemmer. Den inkluderer prosedyrer for

kultur, evner og engasjement, målstyring, verktøy og ledelses- og forbedringsprosesser.

Rådgivingsløftet fortsetter inn i 2022 med implementering av plan og utarbeidelse av «PRO medlemsplattform» som inkluderer å beskrive ønsket kundereise og medlemsbehov, utvikle en standard for kundemøte og levere en plan for å levere på rådgiveres kompetansebehov.

Prosjektet attraktiv arbeidsgiver jobber med å utarbeide og gjøre tilgjengelig felles standardiserte maler til bruk i rekrutteringsarbeidet fra A til Å, mal for gjennomføring og oppfølging av medarbeidersamtalen, utarbeide og gjøre tilgjengelig felles materiell som de regionale rådgivingsenhetene kan tilpasse, samt et konsept for arbeidspraksis for studenter.

TYDELIG POSISJON SOM ATTRAKTIV ARBEIDSGIVER

NLR må systematisk synliggjøre sin attraktivitet ovenfor studenter og potensielle ansatte

KOMMERSIALISERING, KUNDEORIENTERING OG VERDIFORSLAG*

NLR må sikre kommersielt og kundeorientert fokus gjennom hele organisasjonen og synliggjøre verdiforslag til kunder og samarbeidspartnere

STRATEGISK LEDERROLLEFORSTÅELSE**

Lederes strategiske rolle og funksjon må styrkes for å legge til rette for videreutvikling av NLR

FLEKSIBEL OG EFFEKTIV STYRINGSMODELL

NLR må utvikle sin evne til smidig endring og skape en styringsmodell med økt evne til felles prioriteringer og beslutninger

ORGANISATORISK FOKUS OG DELINGSKULTUR

NLR må rette større oppmerksomhet mot økt intern informasjons- og kunnskapsdeling og felles forståelse av egen virksomhet og utviklingstrekk i omgivelser

FELLES RELEVANTE STRATEGISKE RETNINGER OG TJENESTER

NLR må på strategisk ledelsesnivå evne å handle og prioritere som en samlet virksomhet med felles mål for fremtiden

Figur 1: Kritiske suksessfaktorer fra organisasjonsanalysen oppsummert.

Rekruttering: Som en del av arbeidet med rekruttering deltok NLR med stand på karrieredag for elever fra ungdoms- og videregående skoler i indre Østfold. Foto: Jan Otto Åsen

Attraktivt arbeidssted

Folka er den viktigste ressursen i NLR. Å få tak i, utvikle og beholde de beste, krever systematisk og kontinuerlig arbeid.

Jan Otto Åsen, HR-sjef

Å få tak i de beste arbeidssøkerne i landbruket, var ett av områdene som ble påpekt som særlig viktig i organisasjonsanalysen høsten 2020. Skal NLR være førstevalget for de beste arbeidssøkerne og skal vi klare å holde på våre dyktige ansatte, må vi ha fokus på å utvikle oss slik at vi fremstår som den mest attraktive arbeidsgiveren i bransjen.

På oppdrag av de regionale rådgivingsenhetene, fikk derfor HR og Kompetanse ansvar for å lede arbeidet med å styrke NLRs evner og kompetanse til å gjennomføre profesjonelle rekrutteringsprosesser, samt gjøre NLR mer synlig som en spennende arbeidsplass med mulighet for faglig og personlig

utvikling, både for fremtidige og nåværende arbeidstakere.

Arbeidet som er gjennomført så langt har i stor grad hatt fokus på å profesjonalisere rekrutteringsprosessen gjennom innsamling av best praksis på rutiner, maler og rekrutteringsverktøy fra de regionale rådgivingsenhetene, samt videreutvikle og produsere maler og rekrutteringsverktøy der dette ikke finnes, og ikke minst gjøre materialet tilgjengelig for alle de regionale rådgivingsenhetene på en felles plattform. For enheter og ansatte som har behov for kompetanseheving på fagområdet rekruttering, blir det også utviklet kurs som vil inngå i det totale opplæringstilbudet i NLR.

Profilering av NLR mot studenter

Korona har begrenset mulighetene for å drive profilering og rekrutteringsarbeid blant studenter også i 2021. Karrieredagene ved NMBU ble både i 2020 og 2021 gjennomført digitalt. NLR deltok i den digitale karrieredagen på NMBU, 19. februar. Utbyttet ble vurdert som dårlig i forhold til innsats og kostnader for deltakelse. Det ble derfor besluttet å avvente deltakelse til 2022, når karrieredagen igjen forventes gjennomført i fysisk format.

I juni 2021 ble det inngått samarbeidsavtale mellom NLR og Eik Lab, senter for student innovasjon ved NMBU. Eik lab er en arena

der studenter møtes for å teste ut ideer, og utvikle produkter og tjenester. Hovedfokus er på teknisk utvikling, men Eik Lab gir NLR mulighet å knytte kontakter og delta i samarbeidsprosjekter med studenter fra mange av fagområdene på NMBU.

NLR deltok på masterdag for studenter ved Biovit på NMBU, 10. november. Ca. 120 studenter deltok og mange av disse kom innom NLR. Det var svært hyggelig å registrere at mange av studentene kjenner godt til NLR og vår virksomhet, og ser NLR som en aktuell arbeidsgiver etter studiene. Flere av studentene hadde også tidligere erfaring fra sommerjobber og prosjekter i flere av de regionale rådgivingsenhetene.

24. november ble det gjennomført karrieredag for 300 elever fra ungdoms- og videregående skoler i indre Østfold. Karrieredagen hadde 120 utstillere. NLRs stand ble bemanet av NLR i samarbeid med NLR Øst.

Erfaringene fra arrangementet var at kontakt med elever på ungdomsskole ikke ga det helt store utbyttet. De elevene som var interesserte i NLR kom gjerne fra videregående skoler med landbruksfag. Profileringsarbeid mot denne aldersgruppen bør derfor rettes mot elever ved disse skolene.

Bistand i ansettelse av daglig ledere

HR i NLR har i 2021 bistått i rekrutteringen av to daglig ledere i henholdsvis NLR Roga-

land og NLR Vest. I rekrutteringsprosessen i NLR Rogaland var det god tilgang på velkvalifiserte søkere. Etter to runder med intervjuer og tester av finalekandidatene, ble prosessen landet i januar 2021 ved at kandidaten som var innstilt til stillingen, takket ja og tiltrådte stillingen 1. mars 2021.

I prosessen i NLR Vest viste det seg mer krevende å finne den riktige kandidaten. To runder med annonsering resulterte i kun fem aktuelle kandidater. Alle disse ble innkalt til to intervjuer i august og september 2021. Gjennom intervjuundene og testene, var det særlig en av kandidatene som pekte seg ut som særst godt kvalifisert og fikk tilbud om stillingen. Vedkommende fikk imidlertid et motbud fra sin arbeidsgiver, og valgte dermed å takke nei til tilbudet fra NLR Vest.

Basert på erfaringen fra to runder med annonsering, konkluderte tilsetningsutvalget at det var mest hensiktsmessig å kontakte et rekrutteringsbyrå med nettverk og en base av potensielle kandidater til å gjennomføre rekrutteringsprosessen.

Rekruttering og ansettelser

NLR har hatt to ansettelser i 2021. I februar tiltrådte ny direktør og ny fagkoordinator grønnsaker. I tillegg har en ansatt etter eget ønske fått utvidet sin stilling fra 50 til 70 prosent. I tillegg har en midlertidig ansatt fått fast ansettelse fra juni 2021.

Høsten 2021 ble det gjennomført en rekrutteringsprosess for å få på plass ny fagkoordinator frukt og bær. Her var det kun tre søkere, men kandidaten som ble valgt, var svært godt kvalifisert. Vedkommende tiltrer i stillingen i april 2022.

NLR har bidratt i gjennomføring av arbeidsgiverkurs for landbruksnæringen

I senere år har lønns- og arbeidsvilkårene i landbruksnæringen fått økt oppmerksomhet, og fokuset har blitt ytterligere forsterket som følge av mangel på arbeidskraft under koronapandemien. Mot slutten av 2020 gikk derfor Norges Bondelag, Gartnerhallen, Norsk Gartnerforbund og Norsk Landbruksrådgiving sammen om å utvikle et bredt kurstilbud for arbeidsgivere i landbruket. Målet med opplæringen var å øke kompetansen hos arbeidsgiver, og sikre gode arbeidsforhold for ansatte.

Etter gode tilbakemeldinger på gjennomføring av fire pilotkurs våren 2021, har de involverte organisasjonene fått støtte av Landbruksdirektoratet til å utvikle og gjennomføre nye digitale kurs. Dette inkluderer både et generelt arbeidsgiverkurs, og flere fordypningskurs på etterspurte temaer som arbeidstid, arbeidsavtale, skatt og offentlig tjenestepensjon. Totalt ble det gjennomført åtte digitale kurs med 1500 deltakere i 2021, og det blir også gjennomført noen kurs vinteren 2022.

Aktuelle: NLR deltok på masterdag for studenter ved Biovit på NMBU. Mange av studentene kjente godt til NLR, og ser NLR som en aktuell arbeidsgiver etter studiene. Foto: Jan Otto Åsen

Revidering av Særavtaler og overgang til lokale lønnsforhandlinger

Med utgangspunkt i Protokollene fra lønnsforhandlingene i 2020, har NLR bidratt i en arbeidsgruppe med deltakere både fra arbeidsgiversiden og tillitsvalgte fra Negotia og Naturviterne. Gruppens oppdrag var å se på mulighetene for overgang til lokale lønnsforhandlinger i den enkelte juridiske enhet, samt å utarbeide et forslag til reviderte særavtaler.

Arbeidsgruppen startet sitt arbeid 17. juni og gjennomførte totalt seks felles møter, før gruppens anbefaling ble presentert i daglig lederforum i midten av november 2021.

Arbeidsgruppa ble enig om et forslag der lønnsforhandlingene i 2022 gjennomføres etter dagens ordning, mens det gjennomføres lokale lønnsforhandlinger fra og med 2023. Særavtalen 2022-2024 kan sies opp av de

regionale rådgivingsenhetene som ønsker å erstatte denne med lokale særavtaler i 2024.

Anbud forsikringer

Våren 2021 ble det gjennomført en anbudsprosess på våre forsikringer. Bakgrunnen for dette var blant annet at eksisterende forsikringsleverandør økte sine priser markant.

Totalt fire tilbydere ble kontaktet og bedt om å levere tilbud. Kun vår eksisterende leverandør Landkreditt, samt Protector leverte tilbud, mens KLP og Gjensidige avsto. Årsaken til at disse avsto, var blant annet vår skadehistorikk de siste årene, samt en generelt krevende og usikker markedssituasjon for forsikringselskapene.

Blant de to som leverte tilbud, så pekte Protector seg ut som den som kunne levere

det beste tilbudet. Protector kunne levere de samme vilkårene som vi tidligere har hatt, til en premie ca. kr 400 000,- under det Landkreditt kunne tilby.

Anbud pensjonsforsikringer

I november 2021 ble det satt i gang et anbud på våre pensjonsforsikringer. Alle de seks leverandørene med konsesjon på pensjonsforsikringer, ble invitert til å levere tilbud. I anbudet vektlegges premier og omkostninger, forvaltning og avkastning, samt service og kommunikasjon. Betingelsene for våre ansatte vil være de samme som tidligere.

Leverandørene er nå i ferd med å utarbeide tilbud. Disse forventer vi å motta i mars 2022, og eventuell ny leverandør antas å være på plass i mai 2022.

Best mulig IT-verktøy

Vi vil fortsette arbeidet med å sikre enda bedre samspill mellom våre IT-løsninger i hele NLR-organisasjonen, slik at våre rådgivere får tilgang til mest mulig effektive verktøy.

Frode Hellsten, IT-sjef

Digitalt: Dyktige rådgivere har gjennom året avholdt mange digitale møter og kurs for sine medlemmer. Her ser vi Else Villadsen, rådgiver i NLR Øst, holder foredrag under Teknikkmøtet 2022.

Foto: Siri Josefine Mo

Full fart på Teams

NLR har samhandlet mye med medlemmene til tross for at også 2021 ble preget av pandemien. Våre dyktige rådgivere har hyppig organisert treffpunkt med kundene våre via Teams. Selv om vi alle ønsker oss flere fysiske møter, fungerer Teams godt som et alternativ.

IT-sikkerhet

IT-sikkerhet må vies mer oppmerksomhet. Konsekvenser for bedrifter som rammes av for eksempel løsepengevirus kan bli fatale. Også vi i NLR må bruke noe mer ressurser for at vi skal kunne sikre oss best mulig her.

Nytt regnskapssystem i 2022

I 2021 ble det bestemt at NLR i løpet av 2022 skal bytte regnskapssystem. Det skal gi oss bedre innsikt og oversikt, bedre integrasjoner mot øvrige løsninger, og en felles plattform for alle de regionale rådgivingsenhetene. Det vil redusere våre kostnader!

Presisjon: Presisjonslandbruk var hovedtema på NLRs stand på Agroteknikk 2021 på Lillestrøm, 25. - 28. november.

Foto: Jan Ferstad

Mangfoldige markedsaktiviteter

Kommunikasjon-, markeds-, og IT-avdelingen i NLR bistår fagavdelingen og de regionale rådgivingsenhetene med merkevarebygging og markedsføring av rådgivingstilbudet i hele landet.

Siri Josefine Mo og Jan Ferstad, kommunikasjonsrådgivere

Etter et år med mye jobbing for å få ny nettløsning og innhold på plass, ble nye nettsider for alle de regionale rådgivingsenhetene lansert i mars 2021. Kommunikasjons- og markedsforum har jobbet jevnt og trutt med sidene også etter lansering for å sikre god tilførsel av innhold, tilpasset vårt tilbud og bondens behov.

En ny medlemsinnlogging ble også lansert med nettsidene, i samarbeid med Landbrukets Dataflyt. Med denne løsningen ønsker vi å legge til rette for at medlemmene har en enkel innlogging der produsentnummeret og tilhørende passord blir brukt, på samme måte som hos de fleste andre landbruksorganisasjonene. På denne måten gjør vi det enkelt for medlemmene å ha en sikker innlogging i tillegg til at mye av det faglige innhold på nettsidene er forbeholdt medlemmer og dermed er en betydelig medlemsfordel.

Alle de regionale rådgivingsenhetene har økning i antall besøkende på nettsidene, og vi håper trenden forsetter.

Kommunikasjons- og markedsforum

Som en videreføring av forum for nettredaktører, ble Kommunikasjons- og mar-

kedsforum opprettet i 2020 med minst en representant fra hver av de regionale rådgivingsenhetene. Målet med forumet er å bidra til økt utnyttelse – og utvikling av – operativt nyttig kommunikasjon og markedsføring.

Forumet møtes annenhver uke på Teams og diskuterer aktuelle saker og deler relevante tips og triks med hverandre, på tvers av enheter. Mange av sakene som diskuteres og jobbes med i forumet kommer fellesskapiet til gode, som for eksempel nytt og bedre bildearkiv, markedsføring av regionale og nasjonale arrangementer og landsomfattende ordninger.

I tillegg er det faglig påfyll innenfor kommunikasjon og markedsarbeid, med aktuelle kurs som kan gjennomføres på Teams. I 2021 var det skrivekurs, kurs i å ta bilder med mobil, samt søkemotoroptimalisering. Vi har flere planer for nyttige kurs for 2022.

Markedskampanjer

NLR planlegger og gjennomfører markeds- kampanjer etter planer vedtatt i daglig lederforum. Kampanjene skal synliggjøre tjenestetilbudet og støtte salg av tjenester i de regionale rådgivingsenhetene. I

2021 gjennomførte vi kampanjer for grovførrådgiving, klimarådgiving, gjødslingsplanlegging og presisjonslandbruk, samt for Mentorordninga i landbruket. Vi startet også planlegging av kampanjer for HMS-rådgiving, bygg+økonomi og grovfør+presisjon for gjennomføring vinteren 2022.

I et samarbeid mellom fagavdelingen og kommunikasjons- og markedsavdelingen utarbeider vi budskap, tekster og grafisk materiale til annonser i nyhetsbrev, medlemsblad, fagpresse m.m. Vi produserer redaksjonelt innhold som gårdsreportasjer, fagartikler og videoer, samt oppdaterer tjenestesidene for alle de regionale rådgivingsenhetene.

Messer

NLR planlegger, koordinerer og gjennomfører deltakelse på større messer, som Agroteknikk 2021 på Lillestrøm, 25. - 28. november. Vi deltok med stand der hovedfokus var presisjonslandbruk, og et omfattende fagprogram med fokus på alt fra HMS til fornybar energi. For 2022 planlegger vi deltakelse på Dyrsku'n i Seljord og Agrovisjon i Stavanger, i samarbeid med de aktuelle regionale rådgivingsenhetene.

Sammen for trygghet og overskudd

Bonden er gårdens viktigste ressurs. Derfor har 9.000 norske bønder valgt å inngå HMS-avtale i Norsk Landbruksrådgiving. Med HMS-avtale får du besøk av HMS-rådgiver på gården og blir fulgt opp av bedriftshelsetjeneste.

Vi tilbyr tilpasset HMS-rådgiving med hjelp til risikovurdering for din produksjon. Vi tilbyr også rådgiving med fokus på KSL, bruk av maskiner, utarbeiding av SHA-planer dersom du skal bygge, HMS-rådgiving for deg som arbeidsgiver, samt en gjennomgang før et tilsyn. Vi har også et bredt kurstilbud.

Gode rutiner, trygge bygninger, riktig maskinbruk og god helse for menneskene på gården, gir reduserte kostnader og bidrar til økt lønnsomhet i gårdsdrifta.

Ta vare på deg og dine – tegn HMS-avtale du også!

Vi har kunnskapen og verktøykassa – og er alltid i nærheten!

Samhandling: Hva tar vi med oss videre fra presentasjonene, var tema for rundeborddiskusjon på Kursuka 2021.

Foto: Jan Ferstad

Mer kunnskap på Kursuka 2021

Kursuka er den årlige møteplassen for rådgiverne i Norsk Landbruksrådgiving. Kursuka 2021 samlet 272 rådgivere til kunnskapsbygging innenfor alle våre fagområder på Thon Hotel Oslo Airport, Gardermoen.

Kåre Oskar Larsen, avdelingsdirektør

Nytt av året var at Kursuka 2021 var kuttet ned til én overnatting. Vi åpnet med felles fagdel fra lunsj tirsdag til lunsj onsdag. Som tidligere var det festmiddag og sosialt samvær tirsdag kveld. Onsdag etter lunsj var avsatt til ni parallelle fagkurs og møte for styreleder-/dagliglederforum. Faggruppene grønnsaker og frukt/bær hadde fysisk møte også på torsdag. I tillegg hadde faggruppe potet en fysisk samling på Kongsvinger 8. - 10. november. Et tverrfaglig tilbud til beste praksis (kurs i rådgiving) ble arrangert på Gardermoen 14. - 15. oktober. Resten av Kursuka 2021 ble gjennomført på Teams. Det ble avholdt fire ulike kurs fra 23. november til 3. desember. Ett kurs måtte utsettes helt til 5. februar 2022 grunnet forfall hos eksterne foredragsholdere.

To av de regionale rådgivingsenhetene benyttet anledningen til å ha regionsamling på Gardermoen mandag og tirsdag fram til lunsj. Det ble utfordrende å finne plass tids-

messig til Teams-samlingene fordi det skjer mye annet i november og Agroteknikk ble arrangert påfølgende uke.

Forventinger og muligheter

På fellesfagprogrammets åpning innledet direktør Bjarne Holm om forventninger og muligheter for NLR i 2022. Dette ble fulgt opp med eksempler på vellykket rådgiving fra fire av de regionale rådgivingsenhetene og prosjektlederen for presisjonslandbruk.

Under temaet klima fikk vi interessante innlegg og betraktninger fra Egil Hoen som er nestleder i Norges Bondelag og styreleder i Landbrukets Klimaselskap, og Elisabeth Gjems som er fylkesleder i Innlandet Bondelaget.

Christian Anton Smedshaug, Agri Analyse, holdt et meget relevant innlegg med tema: Galopperende prisvekst, mer teknologi og økte klimakrav. Hvordan levere kompetanse for framtida?

Håvard Bjørgen, Yara, redegjorde for prisutvikling på gjødsel og kostnader for bonden. Alle disse foredragene favnet bredt i forhold til NLRs fagområdet og ble godt mottatt blant tilhørerne.

Inspirasjonsfordraget tirsdag ettermiddag var ved Bård Brænde.

Sosial happening

Festmiddagen tirsdag kveld var høydepunkt som vanlig. NLR Agder var vertskap, og Tor Harald Staddeland fylte toastmasterrollen på en meget god måte. Hele ni rådgivere med mer enn 25 års fartstid i «forsøksvæsenet» ble slått til riddere av Det gylne grev. Disse var Sigbjørn Leidal og Nina Ryen, NLR Agder, Kari Bysveen, NLR Innlandet, Halle Arnes, NLR, Olaug Bach, NLR Trøndelag, Sigrid Mogan, NLR Viken og NLR, Bjørn Inge Rostad og Hans Gaffke, NLR Øst, og Magne Heddan, NLR Østafjells.

I førersetet: Fagkoordinatorene og fagforaene i NLR har en viktig oppgave i å utvikle og dele spisskompetanse i hele organisasjonen. Her fra kurs i «Beste Praksis» på Garder Kurs- og Konferansesenter i oktober 2021. FOTO: Ragnhild Borchsenius

Faglig utvikling i fokus

Norsk Landbruksrådgiving har som mål å være den foretrukne rådgivingsorganisasjonen i landbruket. For å nå dette målet er vi helt avhengig av å ha høyt kompetente rådgivere som bøndene har tillit til.

Kåre Oskar Larsen, avdelingsdirektør

De regionale rådgivingsenhetene skal ha rådgivere med god kompetanse på mange ulike områder, og med god kjennskap til det totale rådgivingsnettverket. Bak rådgiverne i førstelinjen skal det være et nett av spesialister med spisskompetanse på de ulike felt. Alle de regionale rådgivingsenhetene skal ha tilgang til spisskompetansen i systemet ved behov. Viktige tiltak for å utvikle spisskompetanse i organisasjonen er arbeidet som gjøres av fagkoordinatorene og i fagforum.

Fagkoordinatorene

NLR har ni nasjonale fagkoordinatorene innen de viktigste rådgivingsområdene. De bidrar til kompetansebygging og at kompetansen deles mellom de regionale rådgivingsenhetene. Koordinatorstillingene utgjorde ved utgangen

av 2021 til sammen 7,35 årsverk. Fire av de sju var koordinatorene på heltid, mens resten hadde en kombinasjon med andre oppgaver enten i en av de regionale rådgivingsenhetene eller hos NIBIO.

Viktige arbeidsoppgaver for fagkoordinatorene er:

- Bygge faglig nettverk internt og eksternt
- Initiere forsknings- og utviklingsprosjekt
- Koordinere forsøksvirksomheten
- Publisere ny kunnskap
- Utvikle rådgivingsverktøy

Plantevern

I løpet av året er det etablert et solid fundament for å være oppdatert på plantevern, både regelverk, kjemiske midler og alterna-

tiver til kjemiske midler. NLR søker Mattilsynet om godkjenning av plantevernmidler til «minor use» og aktuelle dispensasjoner for hele næringen. I tillegg har vi oppdatert kunnskap om regelverk og oversikter over plantevernmidler som kommer eller skal utfases, og presenterer det på våre interne sider. Dette brukes igjen av de regionale rådgivingsenhetene i deres rådgiving.

Presisjonslandbruk

Vi har fortsatt vår oppbygging av kunnskap på området. Prosjektlederen har ikke et formelt fagforum, men alle de regionale rådgivingsenhetene har nå ansatt rådgiver på dette området, og alle som har definert presisjonslandbruk som sitt arbeidsområde inngår i ressursgruppa rundt prosjektlederen.

Jord

Det er dannet en egen fagressursgruppe på jord, med rådgivere fra seks av de regionale rådgivingsenhetene. Denne gruppen er opprettet under økologi. Kontaktpersoner i NLR er Kjersti Berge, Jon Mjærum og Svein Skøien.

Hydroteknikk

Ressursgruppe for hydroteknikk er etablert i 2021 med de rådgiverne som har lang fartstid innenfor dette fagfeltet. De har samlet tilgjengelig materiale på våre intranettsider og legger til rette for deling av kompetanse i organisasjonen. Kontaktperson er Jon Mjærum.

Klima

Klimakalkulator er utviklet gjennom prosjektet Klimasmart landbruk. Fra NLR har prosjektleder Svein Skøien jobbet tett på utviklingen av kalkulatoren. Det er lagt ned betydelige ressurser i opplæring av klimarådgivere i hele NLR. I opplæring har det vært nært samarbeid med Tine. Kontaktpersoner er Ragnhild Borchsenius og Svein Skøien.

Fagforum

Fagforum er definert slik i Hovedavtale NLR: «Fagforum opprettes for aktuelle fagområder av styret i NLR etter drøfting og innspill fra daglig leder forum. Et fagforum består av rådgivere fra de regionale rådgivingsenhetene og en fagkoordinator. Rådgiverne oppnevnes av de regionale rådgivingsenhetene. På de fagområder der det er fagkoordinatorene, har disse ansvar for å drifte fagforaene. På de områdene der det ikke er fagkoordinatorene, velges en av rådgiverne til lederrollen. Fagforaene skal innhente kunnskap, dis-

Fagområde	Fagkoordinator	Stillingsprosent
Grovfôr	Ragnhild Borchsenius	100 % NLR
Korn, frø og oljevekster	Einar Strand	50 % NLR 50 % NIBIO
Potet	Borghild Glorvigen	75 % NLR 25 % Fagforum Potet
Grønnsaker	Gerd Guren (til 1. feb) Mona Nordli (fra 1. feb)	100 % NLR
Frukt og bær	Sigrid Mogan Anne-Kari Heen fra 1.4.22	60 % NLR 40 % NLR Viken
Landbruksbygg	Per Olav Skjølberg	100 % NLR
Økonomi	Jon Fredrik Strandrud	50 % fagkoordinator 50 % administrasjon
HMS	Halle Arnes	100 % NLR
Økologi	Kjersti Berge	100 % NLR

cutere faglige utfordringer og komme med forslag til hvordan de kan løses. Det innebærer faglig utvikling av rådgiverne deriblant foreslå kompetansehevende tiltak, planlegge kurs, studieturer, utviklingsprosjekter, utvikling av rådgivingsverktøy samt initiere nye mulighetsområder.

Fagforaene skal utvikle rådgivingstilbudet og gjennom sitt arbeid tilrettelegge for et enhetlig rådgivingstilbud i hele landet. De skal jobbe for å utvikle fagområdet som forretningsområde med produktutvikling, timetorbruk og prisvurderinger.

Fagrådgiverne i fagforaene har ansvar for å informere fra sitt fagforum til sine respektive regionale rådgivingsenheter og implementere tiltak i samråd med sin daglige leder. Fagforaene skal rapportere til daglig lederforum og styret i NLR.

Det er laget et årshjul med instruks for fagforum, møtedatoer og hvilke faste saker forumet skal ha gjennom året.»

Følgende ni fagfora er etablert:

Fagforum grovfôr
Kontakt: Fagkoordinator Ragnhild Borchsenius

Fagforum korn
Kontakt: Fagkoordinator Einar Strand

Fagforum potet
Kontakt: Fagkoordinator Borghild Glorvigen

Fagforum grønnsaker
Kontakt: Fagkoordinator Mona Nordli

Fagforum frukt og bær
Kontakt: Fagkoordinator Sigrid Mogan. Anne-Kari Heen fra 1.4.2022

Fagforum økologisk
Kontakt: Fagkoordinator Kjersti Berge

Fagforum økonomi
Kontakt: Fagkoordinator Jon Fredrik Strandrud

Fagforum byggtteknikk
Kontakt: Fagkoordinator Per Olav Skjølberg

Fagforum HMS
Kontakt: Fagkoordinator Halle Arnes

Ett fagutvalg er inntil videre beholdt: Fagutvalg kulturlandskap
Kontakt: Mette Feten, sjef for kompetanseutvikling

Lærer sammen: Deltakerne på første samling for NLR Rådgiverskolen 2021-22, på Garder kurs- og konferansesenter, 28.-29. oktober. Foto: Mette Feten

Kompetansebygging i NLR

NLR-skolen er et samlenavn for alle kompetansetilbud i NLR. Det er laget en oversikt på Teams der ansatte har oversikt over hva vi tilbyr. Noen tilbud følger en årsplan, andre blir tilbydd etter etterspørsel og samlet behov. Her blir noen av tilbudene beskrevet.

Mette Feten, sjef for kompetanse

Alle nye ansatte i NLR får tilbud om å delta på NLR Rådgiverskolen. For nye medarbeidere er det viktig å bli kjent med organisasjonen de skal arbeide i. God kunnskap om organisasjonen gir trygghet, identitet og vi-følelse, slik at man kan bidra til en positiv organisasjonskultur.

Gjennom fire samlinger à to dager er vi

Målene for NLR Rådgiverskolen:

- Sikre kvalitetsrådgiving i hele organisasjonen
- Gjøre den enkelte bedre i jobben sin
- Utvikle en felles organisasjonskultur
- Øke samhörigheten mellom ansatte i organisasjonen
- Bidra til økt kunnskapsdeling mellom rådgiverne
- Bidra til at det utvikles felles rutiner, tjenester og produkter

blant annet borti temaene: rådgiverrollen, kommunikasjon, salg av rådgiving, muntlig og skriftlig formidling, teamutvikling og organisering av marknader og fagmøter. I opplegget inngår foredrag, øvinger og heimelekse.

Normalt har vi fysiske samlinger i NLR Rådgiverskolen. I 2021 ble det to samlinger på Teams og to fysiske (avslutning for ett kull og oppstart for ett nytt). Fysiske samlinger er absolutt å foretrekke for disse samlingene. I alt var 55 nye medarbeidere, fordelt på to kull, innom NLR Rådgiverskolen i 2021.

NLR Kollegaveiledning

Rådgivere som deltar i NLR Kollegaveiledning får faglig- og metodisk utvikling ved å sparre med en kollega. Nye rådgivere deltar sammen med en erfaren rådgiver, mens andre deltar sammen med likesinnete. Etter innføring i opplegget, men før de starter opp, gjør de avtale om mål innen fag og metodikk. På slutten av året har alle parene samling på Teams med erfaringsutveksling. I 2021 full-

førte 27 personer opplegget innenfor 11 ulike fagområder.

Presentasjonsteknikk og kommunikasjon

Vi er opptatt av at rådgiverne i tillegg til å være gode på fag, skal bli gode til å formidle fag slik at kunnskapen kommer bonden til gode. Vi tilbyr med jevne mellomrom kurs i presentasjonsteknikk og kommunikasjon.

Hvordan kan jeg avdekke behovet til bonden? Hvordan nå rett bonde med rett tilbud? Hvem er egentlig bonden? Og hvem er jeg som rådgiver? Dette og mange andre spørsmål er noe vi kommer bort i når vi lærer om god kommunikasjon.

Gjennom kurs i presentasjonsteknikk blir rådgiverne bevisste på sin rolle som formidler. De får innføring i hvordan de skal lage gode presentasjoner og hvordan de blir presentert. I 2021 deltok 72 medarbeidere på kommunikasjonskurs og 58 på kurs i presentasjonsteknikk.

Kompetanseoverføring: Rolf Tore Djønne (t.h.) var i 2021 mentor for Ina Hakestad og Torstein Hellesnes i Ulvik i Hardanger, gjennom Mentorordninga i landbruket. Foto: Morten Livenengen

Lærer av de erfarne

For andre året på rad var Mentorordninga i landbruket landsdekkende. 134 par startet opp i januar 2021 etter rekordstor interesse. Det var deltakere fra de fleste fagområder i landbruket, både nye produksjoner og mer tradisjonelle.

Mette Feten, sjef for kompetanse

Mentorordninga innebærer at en bonde gjør en formell avtale med en kollega om å bistå som diskusjonspartner i drifta. Mentoren er en erfaren bonde innenfor tradisjonelt landbruk eller andre landbruksbaserte næringer. Bonden som får hjelp, er fortrinnsvis under 35 år eller er ny innen sin produksjon.

Retningslinjer fra Landbruks og matdepartementet

Norsk Landbruksrådgiving har fått i oppdrag å forvalte Mentorordninga i landbruket. Gjennomføringen skjer i tett dialog med Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Landbruks og matdepartementet, der sistnevnte står ansvarlig for retningslinjene. Ordninga blir støttet gjennom Jordbruksavtalen.

Organisering

I hver av de regionale rådgivingsenhetene er det oppnevnt en regionansvarlig som samarbeider tett med andre regionkontakter og ansvarlig for ordninga i hele NLR. Det er laget felles struktur for ordninga; avtalemal, rapporteringsmal, årsplan og felles presentasjoner.

Regional opplæring og oppfølging

I 2021 var det felles oppstartsamling for alle parene i landet på Teams. Tema for samlingen var mentoring, kommunikasjon, innføring i arbeidet og krav for gjennomføring. Etter lunsj ble deltakerne fordelt i regionale møter sammen med sine respektive regionkontakter. Her fikk de også en innføring i hva

Innovasjon Norge kan tilby nye produsenter i landbruket. Avtaleskriving med en tydelig målsetting for paret er en viktig del av oppstartsamlingen. Regionkontakten følger opp parene gjennom året.

Nettverksbygging

Mentor passer på at ny produsent blir godt integrert i sitt nettverk. I tillegg arrangerer NLR fagsamlinger på Teams for deltakerne. Sentrale tema blir presentert av våre beste krefter i NLR blant annet innenfor klima, økonomi, presisjonslandbruk og småskala produksjon. På slutten av året er det regionalsamlinger der parene deler sine erfaringer fra året.

Godt utbytte: Ole Martin Tomter (t.h.) og Ole Henrik Lauritzen, rådgiver i NLR Øst, har hatt god kontakt det siste året. Det er alfa og omega for å ha god nytte av NLR Veivalg. Foto: Siri Josefine Mo

– Veien videre er viktig

Det sier Ole Martin Tomter, bonde i Drøbak i Viken. Sammen med NLR-rådgiver har han laget en plan for videre rute for seg selv, drifta på gården og framtidig driver, med et NLR Veivalg.

Siri Josefine Mo, kommunikasjonsrådgiver

Ole Martin Tomter er 54 år gammel og tok over hjemgården sin i 1992. I snau 30 år har han driftet Haneborg gård utenfor Drøbak, med både selvplukk av mais og gårdsbutikk med salg av egenproduserte grønnsaker. Nå er det på tide å tenke på neste generasjon. Ole Martin har ei datter og en sønn på henholdsvis 26 og 23 år. De har ikke vist stort engasjement for drifta og gårdsbutikken, og etter et samlivsbrudd, fant Ole Martin seg plutselig litt alene og med en mer usikker framtid enn han tidligere hadde sett for seg.

– Jeg har nesten alltid tenkt at barna ikke var interessert, og det har jeg hatt et avslappet forhold til. Planen var å fase ut. Men det har blitt litt annerledes etter at jeg ble alene, forteller Ole Martin.

Bevisstgjøring for alle parter

Veien videre er viktig for Ole Martin og han har mange tanker rundt det. Han har pratet mye om det med sine barn, om sitt ønske om å inkludere de i større grad. Ikke nødvendigvis i drifta, men i at en avgjørelse om framtida må tas.

– Jeg har nok tenkt at de kanskje ønsker å bo her, muligens ikke drive. Men de er veldig tydelig på at jeg skal gjøre det som er best for meg, framover, sier Ole Martin om dialogen med sine barn.

– Det handler om verdivalg og livet, hva som er viktig for deg, ikke bare regnestykkene, sier Ole Henrik Lauritzen, økonomi-rådgiver i NLR Øst. Han har jobbet tett og mye med Ole Martin det siste året gjennom

tjenesten NLR Veivalg, tidligere kalt NLR Dynamisk Strategi. Med hjelp fra Ole Henrik har Ole Martin utformet visjon og mål for seg selv og drifta. På denne måten får gårdbrukeren eierskap til målene og vil ha et ønske om å følge planene. Om de blir fulgt til punkt og prikke er ikke så farlig, men Ole Henriks mål er å bevisstgjøre Ole Martin på å fokusere på tingene som er viktige for han. Og det har fungert:

– En ting er å bli bevisst på det jeg har tenkt sjøl, men nå har jeg har også bevisstgjort ungdommen litt, forteller grønnsaks- og kornprodusenten.

Start prosessen i god tid

Et av målene i planen de sammen har kom-

met fram til, er nettopp deltakelse fra neste generasjon: større involvering, planlegge overdragelse eller salg. Ole Martin planlegger å gi seg innen 2033. Det er tolv år til. Det kan virke som fjern framtid, men rådgiver Ole Henrik møter flere bønder som er i en situasjon der framtida er uklar og en god plan for mulig overtagelse ikke er tenkt på i god nok tid.

– Overdragelse er et veldig aktuelt tema. I relativ tidlig alder, bør teamet være med i en strategisk plan – om hvordan man skal legge opp løpet framover, forteller Ole Henrik. Han mener det er viktig å ikke vente til man er 65 år, men løfte det fram tidlig, tenke langsiktig og sette i gang prosesser i god nok tid.

God kommunikasjon

En av forutsetning for å sette opp en god plan for veien videre, er god kommunikasjon mellom bonde og rådgiver.

NLR Veivalg

Få oversikt og ta de rette valgene for deg og din familie! NLR Veivalg hjelper bondne og brukerfamilien med overblikk og bevisstgjøring rundt virksomheten og ressursene på gården. Med NLR Veivalg gjennomføres en prosess som resulterer i klare mål for videre utvikling av gården og drifta di.

- Spesialutviklede verktøy muliggjør helhetlig oversikt
- Løpende tilpasning av gårdsdriftens overordna mål og strategier
- Konkretiserer aktiviteter som leder til realisering av målene
- Synliggjør interne ressurskrav og nødvendigheten av samspill med omgivelsene.

Målet med NLR Veivalg er å øke velferden på gården gjennom bedre lønnsomhet eller andre forbedringer som har verdi for deg og din familie. Tiltakene kan derfor variere i omfang fra fullt skifte av driftsform til produksjonsfaglig rådgiving for mindre driftsomlegginger eller mer hverdagslige rutineendringer i brukerfamilien. Gjennom NLR Veivalg håper vi du vil oppleve økt motivasjon og inspirasjon.

Finn din rådgiver på nlr.no

– Vi bruker mye tid sammen for å finne elementer som passer inn i arbeidet, ellers blir det bare tull. Da gjelder det å ha tillit, begge veier og kommunisere tydelig. Vi snakka ikke så mye om økonomi, for det har han styr på. Vi har snakka om det å være i prosess og det å ha en plan mot overdragelse og det å lede bedriften, sier Ole Henrik som tar rådgivningen på stort alvor.

– Som rådgiver går jeg inn med stor respekt for bonden og prosessen. Jeg skal

bruke tida deres og fakturere arbeidet, og da må jeg levere. Så jeg tar alle bønder på alvor og respekterer tida vi bruker sammen. Jeg blir en slags samtalepartner, der jeg hjelper til med å formalisere og systematisere ting og tanker: lage noen frister og punkter for en sjøl, forteller han. Og Ole Martin har hatt og har stor glede av samarbeidet med rådgiveren.

– Det har vært veldig nyttig for meg. Jeg tenker annerledes enn før, sier han.

Kommunikasjon: God kommunikasjon mellom bonde og rådgiver er avgjørende for å sette en god plan. Ole Martin Tomter (t.v.) er glad for rådgivinga han har fått av Ole Henrik Lauritzen i NLR Øst i forbindelse med sine veivalg i drifta. Foto: Siri Josefine Mo

Stein på stein: – Alt er bygd opp gradvis, stein på stein, sier Ole Martin om gårdsbutikken og selvplukkinga. Fokus har vært, og er, vekst, kvalitet og å ha gode varer. En bedrift som dette krever mye arbeid og tid. Det er også en av grunnene til at Ole Martin har benyttet seg av et NLR Veivalg for å få frigjort noe arbeidstid til fritid. Foto: Siri Josefine Mo

Systematisk: Godt grovfôr er viktig for å oppnå gode resultater i husdyrproduksjonen. Med NLR Fôrdrivingsplan kan NLR-rådgiver og bonde sammen lage en plan for å produsere den grovfôrmengden og de grovfôrkvantiteter det er behov for i fjøset. Foto: Ragnhild Borchsenius

Økt fokus på grovfôr

Økt fokus på grovfôr av høy kvalitet er viktig både i et klima- og bærekraftsperspektiv. Det vil også slå positivt ut for bondens økonomi. Med rekordhøye priser på alle innsatsfaktorer i landbruket er dette fokuset viktigere enn noen gang tidligere.

Ragnhild Borchsenius, fagkoordinator grovfôr

Landbruket har forpliktet seg til å redusere klimagassutslippene med fem millioner tonn CO₂-ekvivalenter innen 2030. Landbrukets klimakalkulator ble lansert høsten 2020 og videreutvikles stadig. Vi ønsker et robust og bærekraftig landbruk over hele landet. NLR ønsker derfor å gjøre dette til en mulighetsorientering og fokuserer på at klimasmart drift også bidrar til bedre lønnsomhet. I samarbeid med Tine har NLR utdannet over 200 klimarådgivere som skal gi bonden nyttig og konstruktiv rådgiving for det enkelte gårdsbruk. Enkle tiltak kan styrke økonomien i drifta, og slå positivt ut i gårdens klimaregnskap.

Vi mener at landbruket kan klare å oppnå klimaavtalen slik vi har lovet. Det gjelder å komme i gang. Gjennom RMP-ordningen

kan NLR-medlemmer få dekt store deler av rådgivingskostnadene. På grovfôr har vi hatt fokus på konkrete råd som skal gi uttelling også i form av bedre økonomi og synlig reduksjon av CO₂-utslipp i klimakalkulatoren.

NLR Fôrdrivingsplan

Grovfôr er bærebjelken i norsk storfehold. Godt grovfôr viktig for å oppnå gode resultater i drifta. Systematisk jobbing for å oppnå gode resultater har vist seg å være en god tilnærming på det enkelte bruk. Gjennom rådgivingsverktøyet NLR Fôrdrivingsplan setter rådgiveren og bonde opp en plan med systematisk tilnærming for å produsere den grovfôrmengden og de grovfôrkvantiteter som det er behov for i fjøset.

En utfordring i grovfôrdrivning er at man kan ikke gjøre alle tiltak på en gang, en god plan letter arbeidet. De ulike brukene har også forskjellige utfordringer. Hos mange har enda blitt et forsmådd tema når fokuset på gården har vært på bruksutbygging. Økte avlinger er ikke gjort over natta, men trenger langsiktige planer der kalking, drenering, valg av frøblandinger og gjødslingsstrategi er viktige elementer. Klare mål og tydelige strategier er viktigere enn noen gang når økonomien i alle produksjoner blir presset av høgere priser på innsatsfaktorene.

En god gjødslingsplan krever kloke hoder

Vår påstand er at den største feilen i grovfôrgjødslinga ikke ligger i gjennomsnittlig gjød-

selmengde, men hvordan gjødsla fordeles, både innen og mellom garder. Hvis alle teiger gjødsles likt, altså med samme gjødselmengde per dekar, er det stor sannsynlighet for at det blir feil siden avlinga varierer. Det kan skyldes f.eks. engalder, plantebestand/ugras, jordsmonn, kalktilstand, vanntilgang, kjøreskader, osv. «Flat» gjødsling med samme spredningstilstand uavhengig av avlingspotensiale innebærer feil i begge ender: overgjødsling som i beste fall bare innebærer unyttbart råprotein i den ene, og manglende utnyttelse av avlingspotensiale og egenforsyning. Vi i NLR har derfor fokus på å gjødsle etter avling, og ikke på gjennomsnittsavling. Man gjødsler seg ikke til høge avlinger. pH er helt avgjørende for planteliv og utnyttning av næringa, med pH under 5,0 får du kanskje bare utnytta halvparten av gjødsla som tilføres.

Med økte priser er det enda viktigere enn før med presis og optimal tildeling. NLR-rådgiverne i presisjonslandbruk er viktige bidragsyttere for at grovfôrrådgivere kan bistå bonden med å bli enda mer spissa på nye og bedre tiltak år det gjelder gjødsling.

Utnyttning av husdyrgjødsla, og optimal tilpassing av mineralgjødsla er viktig for å optimalisere drifta og spare kostnader. Det er viktig både å vurdere tørrstoffinnholdet og næringinnholdet i husdyrgjødsla på egen gård.

NLR Grovfôrøkonomi

I 2021 har vi ferdigstilt vår nye grovfôrøkonomikalkulator. Den kan brukes til å vurdere små og store investeringer, om du skal leie eller eie utstyr, investeringer i grovfôrlinja eller husdyrgjødslingsutstyr, transportkostnader osv. Vi kan ta en full gjennomgang av grovfôrkostnadene på bruket ditt og se på hvilke muligheter du har for å effektivisere drifta.

Kunnskapsbasert: For å kunne utnytte potensialet i jorda, vil sauebonde Olav Stranda, Alsvåg i Nordland, vite hva den trenger. NLR-rådgiver Ragnhild Renna tar jordprøver og lager gjødslingsplan basert på analysebeviset. Foto: Ragnhild Borchsenius

Lokal kunnskap basert på forsøk og erfaringer

Norge er et langstrakt land med mange klimasoner. NLR har rådgivere over hele landet med lokal kunnskap og innsikt basert på lokale forsøk. De kan gi gode råd tilpasset det enkelte bruk. Feilslått satsing på ukjente arter og sorter kan bli kostbart. Ei eng skal vare mer enn en vinter. Norge har et krevende klima, og det er ikke bare å overføre arter og sorter fra breddegrader litt sør for oss og tro at det skal fungere. Våre forsøksfelt er plassert over hele landet, og gir oss viktig innsikt for å kunne gi gode råd basert

på faktisk kunnskapsinnhenting. Klimaendringer gir oss nye utfordringer, det blir både varmere og våtere, og flere opplever nye utfordringer knyttet til vinterherdighet hos grasartene våre. Nye arter og sorter bør derfor testes ut før de introduseres i stor stil.

Vi har et tett og godt samarbeid med våre kollegaer i Skandinavia, og Europa for øvrig. Dette nettverket er også viktig for at vi skal være oppdaterte, og kunne gi våre grovfôrprodusenter oppdatert kunnskap.

På hugget: – Vi skal jo produsere mest mulig melk av graset. Da er det viktig å være på hugget, sier melkebonde Johannes Okkenhaug, Levanger i Trøndelag. NLR-rådgiver Elin Halvorsen Sikkeland gir råd basert på oppdatert kunnskap. Foto: Ragnhild Borchsenius

Regional oppdatering: Kornrådgiverne i NLR Øst på befaring 23. november 2021.

Foto: Einar Strand

Regionale fagsamlinger for kornrådgivere

Kornrådgiverne har i en årrekke møttes til en todagers samling i månedsskiftet juni/juli i regi av fagkoordinator. Dette styrker det faglige samarbeidet mellom de regionale rådgivingsenhetene, og går normalt på rundgang mellom de enhetene som har størst aktivitet på korndyrking.

Einar Strand, fagkoordinator korn

På grunn av koronapandemien har vi ikke kunnet ha fagsamlinger for kornrådgiverne i 2020 og 2021. Vurderingen er imidlertid at slike samlinger i vekstsesongen er svært verdifulle. De bidrar til faglig kalibrering og kompetanseoverføring mellom rådgiverne.

Fagkoordinator har derfor gått ut med en anbefaling til de regionale rådgivingsenhetene om å arrangere regionale samlinger i fravær av den nasjonale, eventuelt med bistand fra fagkoordinator. Tre enheter tok utfordringen i 2021.

NLR Trøndelag

Den regionale samlingen for kornrådgiverne i NLR Trøndelag ble gjennomført på Kvithamar 17. juni. Programmet inneholdt temaer som plantevernstrategier og vekstregulering, aktuelle arter og sorter for et bedre vekstskifte, samt delgjødslingsstrategier, med innlegg

fra både lokale rådgivere og fra fagkoordinator. Befaring i forsøksfeltene på Kvithamar og Værnes var en viktig del av programmet og hadde fokus på både dyrkingsmessige og forsøksstekniske utfordringer.

NLR Innlandet

NLR Innlandet arrangerte markdag i korn på Blæstad 29. juni, der fagkoordinator medvirket. Enheten har samlet mange av forsøkene på Blæstad, både med tanke på rasjonelt feltarbeid og å legge til rette for denne typen arrangementer. Dagen etter var det lagt opp til samling for alle kornrådgiverne i enheten. Programmet på fagsamlinga fulgte opp temaene fra dagen før med fokus på høstkorn og ulike temaer innenfor gjødsling. Både bruk av organisk gjødsel, biokull og bladgjødsling.

NLR Øst

Vekstsesongen for høstkornet kan strekke seg langt utover høsten. I NLR Øst ble fagsamlinga for kornrådgiverne avholdt 23. november. I tillegg til egne krefter som inkluderte fagkoordinator, var det invitert med en representant for Østmøllene og fra Felleskjøpet Agri. Her var det naturlig nok fokus på gjødsling og på gjødslingsplanlegging, siden en i løpet av høsten hadde sett en betydelig økning i prisen på gjødsel.

I tillegg var det orientering om arbeidet i Karbon Agro-prosjektet som gjennomføres i NLR Øst. Høsten 2021 ble det anlagt et forsøk med ulike etableringsmetoder for høstkorn i regi av ProHøst-prosjektet, og fagsamlingen gjennomførte en befaring på feltet der en fikk et godt inntrykk av de ulike behandlingenes status ved innvintring.

Potetrådgivere i NLR er snart klare for klimarådgiving

Høsten 2021 og vinteren 2022 har potetrådgivere i NLR jobbet med klimarådgiving. Målet er at en flott gjeng sertifiserte klimarådgivere er klare for å hjelpe potetprodusenter i gang med klimakalkulatoren før påske.

Borghild Glorvigen, fagkoordinator potet

Klimakalkulatoren er et digitalt verktøy som gir bonden oversikt over klimagassutslipp fra produksjon på gården. Basert på dette kan bonden kartlegge hvilke muligheter som finnes for å redusere utslippene i sin drift på en god måte. Høsten 2021 ble klimakalkulatoren utvidet med beregninger for potet, ammeku og fjørfe. Fra før lå det beregninger for melk, korn og svin.

Klimasmart: Flere potetrådgivere i NLR er klare for å drive klimarådgiving. Foto: Borghild Glorvigen

Hvor er det mest å hente?

Temaer som gir muligheter for bedret klimaregnskap er bl.a. gjødsling, jordarbeiding, bruk av fangvekster, transport m.m. Tiltak som reduserer klimaavtrykket i potetproduksjonen gir små utslag sammenliknet med effekten av avlingsnivå. Men framover må vi prøve å styre mot en klimavennlig produksjon som er enda smartere.

Det er helt klart N-gjødslinga som gir størst utslipp av klimagasser. Til sammen utgjør selve produksjon av N-gjødsel og utslipp av N₂O fra jordet over 65 prosent av klimagassutslippet i potet. Så følger soppbekjempelse (hovedsakelig tørråtesprøyting) og jordarbeiding med henholdsvis 8-10 prosent og rundt 6 prosent av fotavtrykket i potet. Dette

betyr at vi kan gjøre potetproduksjonen enda bedre for miljøet med nye potetsorter med mindre N-krav og høyere sjukdomsresistens, enn flere av dagens sorter.

Klimasmart knoll

Undersøkelser i Danmark stadfester at potetproduksjonen slipper ut 0,2 kg CO₂-ekvivalenter per kg tørrstoff potet (Mogensen et al, 2016). I tillegg er poteter en lite krevende vekst når det kommer til vannforbruk (betyr IKKE at potetene ikke trenger vann!), og vi kan høste mange kg på arealet. Derfor er dyrking av poteter i seg selv en klimavennlig produksjon.

Sammenliknet med dyrking av høstvetete eller oljeraps gir potetdyrking det høyeste utslippet av klimagasser (Hillier et al, 2008). Men, fordi vi høster så høye potetavlinger blir fotavtrykket mye lavere fra potet enn for dyrking av høstvetete eller oljeraps.

Kilder

Hillier J, A Hilton, S Wale, C Hawes, G Squire and P Smith: Carbon footprinting of crop production (hutton.ac.uk)
Mogensen L, MT Knudsen og Je Hermansen, 2016: Tabel over fødevarers klimaaftryk.
Porter, Cedric, 2022: The vital role of the potato in saving the planet

Miljømessig påvirkning av viktig matvarer. Tallene gjelder for 2 tonn/daa for potet (kilde: Cedric Porter, World Potato Markets, som har det fra Barilla Center for Food & Nutrition).

Matvare	Vannforbruk per kg/liter vare	g CO ₂ per kg/liter	Arealbehov i m ₂ per kg/liter vare
Grønnsaker	335	775	3
Poteter	555	1205	5
Frukt	930	490	4
Brød	1770	1050	7
Pasta	1775	2155	12
Ris	2585	3745	10
Melk	1330	1255	8
Ost	6260	9250	61
Fjølfekjøtt	4805	4040	44
Storfekjøtt	18 800	25 895	146

Robot: Rådgivere og produsenter deltar på demonstrasjon av ugrasrobot.

Foto: Gerd Guren

Godt samarbeid gjør grønnsaksrådgiverne gode!

Grønnsaksrådgiverne i NLR er et lite og spesialisert kollegium, som yter tilpasset rådgivning til produsentene, innenfor mer enn 20 ulike grønnsakskulturer. En av suksessfaktorene i dette arbeidet er rådgivernes tette samarbeid mellom de regionale rådgivingsenhetene i NLR.

Mona Nordli, fagkoordinator grønnsaker

For å kunne gi det beste rådgivningstilbudet til produsentene, samarbeider rådgiverne tett om å framskaffe ny og nødvendig kompetanse. Dette skjer gjennom tett kontakt med kolleger og forskere i inn- og utland, årlig møter for oppsummering og erfaringsutveksling, samarbeid om forsøk, markdager og medlemsskriv. Det er også et mål at det skal gjennomføres en årlig fagtur med fokus på aktuelle tema, enten i Norge eller til utlandet. I tillegg har rådgiverne regelmessig kontakt gjennom sesongen, for å oppdatere hverandre og diskutere problemstillinger som oppstår.

Plantevern

Plantevern er et særlig prioritert område, som rådgiverne bruker mye tid på, og der oppdatert kunnskap er avgjørende for at produsentene skal lykkes i sitt arbeid. Fagkoordinator sørger for at det i løpet av året er flere møtepunkter der man drøfter problemstillinger, planlegger utprøvinger og forsøk, og styrker rådgivernes fagkompetanse. Et

slikt møte er rådgiversamlingen i plantevern som gjennomføres i januar hvert år. Her møtes grønnsaksrådgivere, forskere, plantevernmidelfirmaer og kolleger fra de øvrige nordiske landene, for en gjennomgang av forsøk og erfaringer fra året som var, samt planlegging av forsøk, erfaringsutveksling og strategi for kommende sesong.

Rådgiverne samarbeider også om å utarbeide plantevernplan for grønnsaker. Planen sikrer at produsentene har oppdatert informasjon om hvilke preparater som er lov å bruke, tillatte doser, behandlingsfrister m.m. Produsentene får også rådgiving om de beste strategiene for bekjempelse av skadegjørere, og målet er alltid å redusere kostnadene og øke den salgbare avlingen, uten unødvendig belastning for miljø og natur.

Markdager og medlemsmøter

En viktig møteplass for deling av kunnskap er markdager og medlemsmøter som arrangeres i de regionale rådgivingsenhetene i

løpet av året. Varighet og omfang varierer fra korte møter for å diskutere en bestemt problemstilling, til møter over flere dager med innleide foredragsholdere. Felles for disse arrangementene er den tette kontakten mellom rådgivere og produsenter, og at rådgiverkolleger møtes for å lære av hverandre. Kunnskapsutvekslingen som oppstår i slike møter er viktig, og bidrar til å styrke fagmiljøet på alle nivåer.

Grøntsatsing

For å sikre at flest mulig av rådgiverne skal ha mulighet til å delta på felles møter og aktiviteter, søkes det hvert år om midler til å dekke reisekostnader og opphold for dem som deltar. Det søkes også midler til kunnskapsutveksling, og til å dekke medgått tid for rådgivere som bidrar ekstra med sin kompetanse, inn til fellesskapet. På denne måten håper vi å sikre at alle har mulighet til både å delta og å bidra med sin unike kompetanse, og på den måten løfte seg selv, kollegene og produsentene. Vi sier som Eggen; vi skal spille hverandre gode!

Dekker hele landet: Frukt- og bærrådgiverne i NLR samarbeider godt, og det er stor vilje til å dele kunnskap. Vi jobber i ulike enheter, men har felles mål om best mulig rådgiving til dyrkere i hele landet.

Foto: Sigrid Mogan

Rådgiving i frukt og bær i NLR

Frukt- og bærrådgiverne i NLR er en flott gjeng med god samarbeidsvilje og god gjennomføringsevne.

Sigrid Mogan, fagkoordinator frukt og bær

Rådgiving i frukt og bær speiler områdene med størst frukt- og bærproduksjon i landet. Om lag 15 rådgivere jobber fulltid med frukt og bær, flest på Vestlandet og Østlandet.

Bærrådgivere er lokalisert i hele landet, noen med andre arbeidsområder i tillegg til bær.

Ny kunnskap

Frukt- og bærproduksjonen er i kontinuerlig utvikling. Forbrukerne ønsker et stort utvalg av frukt og bær hele året. Norsk produksjon tilstreber å dekke markedet i den tiden av året som det er mulig å produsere god kvalitet innenfor økonomiske rammer. Nye sorter, produksjonsklare planter og dyrking i tunnel, gir mulighet til å forsyne markedet med norsk vare både tidligere og seinere enn det som frilandsproduksjonen gir mulighet til. Med forbedra lagringskunnskap kan vi også få norske epler etter nyttår.

Kontinuerlig fornying og utvikling av dyrkingskunnskap, det være seg innen dyrkings-teknikk, nye sorter, nye tekniske løsninger, plantevern m.m., må til for å møte dagens

krav til miljø og økonomi. Rådgiverne er med på veien. Ny kunnskap utvikles sammen med innovative dyrkere og forskningsmiljø i inn- og utland.

Krevende plantevern

Plantevernsituasjonen er krevende for tiden, og vi jobber mye med plantevern. Vi har mistet viktige plantevernmidler, og det er lite nytt som kommer inn. Bortfall av Reglone, som ble brukt til regulering av ugras og utløpere i jordbær, har gitt store utfordringer i jordbærdyrkingen. Bekjempelse av noen skadedyr har blitt vanskelig. Vi ser med uro på et nytt angrepsår for rognebærmøll. De siste to angrepsårene har vi fått en dispensasjon i tolvte time.

Alternative bekjempingstiltak og preparater som er vanlig benyttet i andre land, har ikke vært godkjent i Norge. På grunn av et lite marked, en streng godkjenningsspraksis og høye gebyrer har firmaene vegret seg for å søke i Norge (eks: feromonforvirring, Bt-preparat). Vi tror på løsninger de neste årene. Skadegjørere fører til store økonomiske tap hos dyrkerne. Blodlus i epler er en ny skade-

gjør som vi har få tiltak mot. Det er store utfordringer med bakteriekreft og frukttrekraft i nyetablerte fruktfelt. I jordbær og bringebær har svart rotråte blitt et økende problem. NLR jobber for å finne strategier og tiltak som kan hjelpe dyrkerne.

God samhandling

Rådgiverne i NLR samarbeider godt og det er stor vilje til å dele kunnskap. Vi jobber i ulike enheter, men har felles mål om best mulig rådgiving til dyrkere i hele landet. Grøntsatsingsmidlene er et viktig bidrag til å øke og dele kompetanse.

Koronapandemien har vært svært utfordrende for næringa. I løpet av denne tiden har vi lært å utnytte digital kontakt, både internt mellom rådgiverne, ut til medlemmene, og på tvers av landegrenser. Digitale møteplasser krever kun en PC og ei god internettlinje. Det er lettere å knytte kontakt uavhengig av avstand. Interne NLR-arrangementer som plantevern timer og Kursuka har blitt arrangert digitalt under pandemien, men det var veldig hyggelig å kunne møtes fysisk på Kursuka 2021.

Aktuelt: Det nye rådgivingstilbudet frå NLR innan fornybar energi vart presentert på Agroteknikk 2021.

Foto: Jan Ferstad

NLR tilbyr rådgiving om fornybar energi

Alle som har tankar om fornybar energi på garden sin, kan no få hjelp frå NLR til avklaring og planlegging.

Jon Geirmund Lied, Landbruk Nordvest

Det er fleire grunnar for produksjon av fornybar energi på eige gårdsbruk. Økonomisk lønnsemd og redusert klimaavtrykk er to av dei. Det er viktig å rådføre seg grundig ved eit slikt tiltak. Både fordi det er fleire føresetnader som må vere på plass, og fordi det kan dreie seg om vesentlege investeringar. NLR har derfor utvikla og tilbyr rådgjeving innan fornybar energi frå avklaringsprosess til ferdig anlegg.

Vi tilbyr rådgjeving innan:

- Solcelle eller solvarme
- Varmepumpe
- Biovarme - flis eller ved
- Biogass

Har garden føresetnadene for lønnsam energiproduksjon? NLR førsteråd fornybar energi gir eit godt grunnlag for å vurdere om dette er noko å satse på. Dersom det er aktuelt å gå vidare tilbyr vi hjelp til:

- Forprosjekt (mest aktuelt for biogass-anlegg)
- Utforming og prosjektering av anlegg
- Søknader om finansiering

- Kontrahering av anlegg
- Søknader til offentlege instansar
- Byggeleing og kontroll
- Faglege vurderingar vedrørende kvaliteten av biorest
- Aktuelle avtaleverk (t.d. ved leveranse av husdyrgjødsel og mottak av biorest)

NLR har etablert to rådgivingsteam for fornybar energi, som dekkjer heile landet:

- Team Biogass, tlf. 41 44 87 79.
- Team sol, varmepumpe og bioenergi, tlf. 90 67 14 86.

Biogass i Hustadvika

Martin Toreli frå Hustadvika kommune i Møre og Romsdal er engasjert i fleire biogass-prosjekt, inkludert eitt som skal byggast på heim-garden der sonen Morten har teke over drifta.

Landbruk Nordvest, som er ei eining i NLR, har vore, og vert brukt, til forprosjektering av fleire av desse anlegga.

– Det er fyrst og fremst til vurdering av råstoff, utrekning av produksjon og økonomi samt ikkje minst agronomi knytt til spreiding av

biorest på åker det er behov for landbruks-rådgivinga, seier Toreli, og legg til:

– I tillegg kjem planlegging av logistikk samt dokumentasjon både for vurdering av anlegg og til bruk overfor det offentlege.

Toreli er nøgd med den hjelpa han har fått, og legg heller ikkje skjul på at han har lært mykje sjølv gjennom samarbeid med landbruksrådgivinga.

– Mitt råd er elles å reise ut for å sjå og lære tidleg i prosessen, seier han. Sjølv har han vore på fleire studiebesøk både i Noreg og Danmark der dei har lang og omfattande erfaring med produksjon av biogass.

Biovarme i Viken

– Eg fekk hjelp av NLR til teikningar, kalkulasjonar og søknaden til Innovasjon Norge om eit flisfyringsanlegg. NLR har førstehands-kunnskap, kjenner prosessen og veit korleis ein søknad skal formulerast og kva utrekningar som skal gjerast. Vi fekk det vi søkte om, så betre går det ikkje an å gjera det, seier Jarle Storaas som er bonde og medlem i NLR Østafjells.

Sammen for trygghet og overskudd: – Gården skal være en trygg plass for alle, sier Ola Håkon Ourom på Tretten i Innlandet. HMS-rådgiver Siv Nordseth spiller en viktig rolle i det systematiske HMS-arbeidet på gården. Sammen går de vernerunde for å avdekke potensielt farlige arbeidsoppgaver og situasjoner. Det inngår i HMS-avtalen med NLR, sammen med helseoppfølging hos bedriftshelsetjeneste og et omfattende kurstilbud.

Foto: Morten Livenengen

Friske og trygge bondefamilier

Ivaretagelse av helse, miljø og sikkerhet rundt gårdsdriften er grunnleggende for et produktivt gårdsbruk med trygge omgivelser for menneskene som jobber der.

Halle Arnes, fagkoordinator HMS

Gårdsbesøk med HMS-fokus er i 2021 gjennomført så godt som mulig, men på grunn av koronapandemien er en del besøk flyttet til 2022. En del oppfølging og rådgiving er gjennomført på Teams.

Våre gode samarbeidspartnere i de 18 bedriftshelsetjenestene (BHT) har bidratt godt. Helsesamtalene som tilbys på 162 forskjellige plasser i landet, har blitt gjennomført som planlagt. Likevel har noen blitt flyttet til 2022 på grunn av koronapandemien.

Full fart med kurs og samarbeid

I kursvirksomheten på HMS-området har vi i 2021 holdt godt trykk. En kombinasjon av nett-kurs og opplæring via Teams viser seg å fungere godt når man ikke kan treffes fysisk. Det har vært jobbet mye med et nytt HMS-kurs for landbruket som vil være klart i andre kvartal 2022.

Samarbeid med bygningsrådgivingen i NLR om SHA-planer og koordinering har hatt en fin økning. Også samarbeidet med rådgiverne på økonomi er styrket gjennom året. Samkjøring av rådgiving innenfor bygg, økonomi og HMS var også tema på Kursuka 2021.

Gjennom aktiv bruk av Teams har internopplæring og erfaringsutveksling blitt tatt til et nytt nivå.

Krisebistand

Krisebistand er en viktig del av jobben. En kombinasjon av stort arbeidspress, anstrengt økonomi og en eller annen uforutsett hendelse (klima, dødsfall, samlivsbrudd, osv.) ser ut til å være «normalen» i slike saker.

Landbruks- og matdepartementet har pekt på HMS-rådgivingen i NLR ved flere

anledninger siste år. I pelsdyrsaken ble vi sterkt anmodet om å ha et ekstra fokus på de bøndene som ble rammet. I samarbeid med Norsk Pelsdyravslags fant vi løsninger som gjorde at vi var synlige og fikk bidratt.

HMS-rådgiving i reindriftsnæringen

Reindriftsnæringen og myndighetene ønsket vår hjelp til et treårig prosjekt med fokus på HMS. Det kom en bevilgning til dette via reindriftsoppgjøret. De to ansatte HMS-rådgiverne har jobbet meget godt med å innhente kunnskap om hva denne næringen ønsker størst HMS-fokus på. HMS-kursing, førstehjelpskurs tilpasset næringen og helseoppfølging via BHT, jobbes det nå målbevisst med. Det er gjennomført førstehjelpskurs og 75 utøvere har fått målrettet helsekontroll.

UV avslører: I forsøk med avdriftsreducerende dyser, brukes flouriserende væske. Når det lyses med UV-lampe på plantene og bladene under en presning, kommer avsetningen av sprøytevæska fram som lysende blållilla farge på bladene og man kan se dysenes dekningsgrad. Foto: Astrid Gissingen

Gir produsentene nødvendig kunnskap

All planteproduksjon i Norge skal skje etter integrerte prinsipper der en gjør tiltak for å bruke minst mulig plantevernmidler. Derfor jobber NLR dedikert med forsøk og prosjekter som skal komme bonden til gode på jorden.

Siri Josefine Mo, kommunikasjonsrådgiver og Anne G Kraggerud, konsulent

Norsk Landbruksrådgiving har flere prosjekter gående der temaet er bruk av plantevern og hvordan gårdbrukere kan tilpasse seg et stadig utviklende landbruk og samfunn. Alternativer til plantevernmidler som er på vei ut av markedet, sprøyteteknikker og dyser, er blant det det jobbes med.

Skal øke kunnskapen

Gjennom prosjektet Økt kunnskap om risiko for helse og miljø ved bruk av plantevernmidler, jobber NLR med å informere om det nye regelverket og demonstrere dekningsgrad og/eller avdrift ved bruk av avdriftsreducerende dyser ved sprøyting i grønnsaker, potet, korn og bær. For å gjøre nettopp dette, ble det i 2021 utført en rekke forsøk, markdager i demonstrasjonsfelt og webinar i de regionale rådgivingsenhetene med fokus på de nye retningslin-

jene for avdriftsreduksjon og vegetert buffersoner. Arbeidet fortsetter i 2022 med flere forsøk, utprøvinger og formidling av resultatene.

Søker minor use og dispensasjoner

I tillegg til å jobbe aktivt med prosjekter og forsøk for bøndene, er NLR behjelpelig med å søke såkalt minor use. Det vil si at det søkes til Mattilsynet om bruksutvidelse for plantevernmidler som allerede er godkjente, men i kulturer som dyrkes i mindre omfang. NLR har en egen person som har oversikt på plantevernmiddelområdet, som samkjører søknader om utvidelse av godkjenninger for bruksområder av mindre betydning og dispensasjonssøknader.

Når det ikke er mulig å forhindre eller bekjempe ugras, skadedyr og soppsjukdommer uten bruk av kjemiske eller biologiske mid-

ler, er utfordringen at det ikke er godkjente midler i den aktuelle kulturen eller mot den aktuelle skadegjøreren. Det jobbes med å finne ut hvilke plantevernmidler det er mulig å bruke i ulike kulturer gjennom forsøk samt å finne nødvendig dokumentasjon for å kunne sende inn en søknad.

I 2021 ble det sendt inn 21 minor use-søknader, hvorav det ble gitt ett avslag, 16 godkjenninger og fem søknader som ikke er behandlet per 31.12.21. Det ble også søkt og innvilget 17 dispensasjoner i 2021, der mange var i bærevkster grunnet bortfall av viktig skadedyrmiddel, og en del der middelet er søkt ordinært godkjent, men hvor Mattilsynet fortsatt jobber med vurdering av søknaden.

Dette arbeidet bidrar med å gi produsentene tilgang på nødvendige midler i sin produksjon, og er et viktig bidrag i mer norskprodusert mat.

Økologisk produksjon krever høy kompetanse

Økosatsing etter foregangsfylkene har løftet økoarbeidet i NLR og styrket nettverk for produsenter, rådgivere og forskere.

Kjersti Berge, fagkoordinator økologisk

Produsentene har fått et utvidet tilbud med nyhetsbrev, webinarer og fagmøter. De faste rådgivingstilbudene er også styrket gjennom nasjonale økologiske eksperter som bidrar ved behov sammen med lokale rådgivere.

Økologisk er verdifullt for hele landbruket

I Norge er andelen økologiske produsenter lav sammenlignet med naboland. Likevel utgjør økologiske produsenter et sterkt og viktig fagmiljø med verdi for hele landbruksnæringa. Gjennom økt satsing på økologisk produksjon skal forbrukerne få tilgang på norske økologiske varer av høy kvalitet. Utvikling av kompetanse og nye løsninger for mer miljøvennlig produksjon er også en viktig effekt av økosatsingen, særlig når det gjelder plantevern, jordhelse og dyrevelferd. NLR-rådgiverne erfarer stadig økt etterspørsel etter kompetanse fra økologisk produksjon blant konvensjonelle medlemmer.

Nasjonale økologiske fageksperter

2021 var et godt øko-år i NLR. Med midler til økt satsing etter foregangsfylkene etablerte vi en gruppe nasjonale økologiske eksperter. De er rådgivere i de regionale rådgivingsenhetene, som bidrar nasjonalt med spisskompetanse, alltid i samarbeid med lokale rådgivere. Å arbeide landsdekkende har ikke bare vært enkelt med koronarestriksjoner, men lokale rådgivere og nasjonale eksperter har sammen funnet gode digitale løsninger som har gitt effektive og lærerike møteplasser med høyt faglig nivå og imponerende deltakertall.

Sosialt kan ikke digitale møter måle seg med fysiske, men det er spart mye tid og penger på reising både for deltagerne og arrangører. Gjennom ordningen med nasjonale økologiske eksperter har produsenter fått tilgang til samme spesialkompetanse uavhengig av hvor de bor i landet. I tillegg er det faglige nettverket styrket både blant produsenter og rådgivere.

Kompetansebygging: Grupperåd jord i NLR Nord Norge, der Reidun Pommeresche fra NORSØK deltar med spisskompetanse. Foto: Ragnhild Renna

Småskalaproduksjon av grønt for lokal omsetning øker kraftig

Antall småskalaprodusenter som omsetter varene sine lokalt, har økt kraftig. Statsforvalteren i flere fylker har hatt prosjekter der NLR har bidratt med rådgiverkompetanse. Småskala grønnsaksproduksjon er allsidig, arealintensiv og med enkel mekanisering. I tillegg skal varene følges helt ut til forbruker. Dette krever en helt annen kompetanse enn storskalaproduksjon. Det er positivt at nasjonale økologiske eksperter kan bidra i samarbeid med de regionale rådgivingsenhetene her.

Klima- og bærekraftsanalyser for økologiske melkebruk

I samarbeid med Tine og NORSØK har NLR utviklet og testet et nytt rådgivingstilbud for økologiske melkebønder. Tall fra klimakalkulatoren settes inn i en større sammenheng der en også ser på næringsbalanse på gården, avlinger, jordhelse, husdyras helse og velferd, økonomisk robusthet og bondens trivsel og helse. Tilbudet er testet som pilot, og både melkebønder og rådgivere kommer med positive tilbakemeldinger. Å vurdere flere parametere sammen i en mer helhetlig sammenheng og å trekke inn flere rådgivere,

gir godt faglig utbytte og bedre innsikt i hvor forbedringspotensialet er størst.

Samarbeid med Norsk Senter For Økologisk Landbruk (NORSØK) er vinn-vinn

Økosatsingen etter foregangsfylkene skjer i samarbeid med NORSØK som har mer forskerkompetanse, mens NLR har tett kontakt med økobøndene. Gjennom tettere samarbeid både med produsenter, mellom de regionale rådgivingsenhetene og med NORSØK sikrer vi at nye forsøk og utprøvinger har høy relevans for økobonden, og at kvaliteten på forsøkene er god. Resultater fra forsøk blir formidlet i begge organisasjonene sine kanaler, inkludert Agropub og fagbladet Økologisk Landbruk.

NLRs faste rådgivingstilbud innenfor økologisk landbruk

NLR Økologisk Informasjonsmøte:	35
NLR Økologisk Førsteråd:	101
NLR Økologisk Rådgivingsavtale:	170
NLR Økologisk grupperåd:	203
NLR Grupperåd Jord og jordhelse:	115

Går du med byggeplaner?

Gjør ting i riktig rekkefølge. Ta kontroll over egen byggeprosess med NLR på laget!

Vi kan bistå med helhetlig rådgiving fra avklaring til ferdig fjøs.

Sammen finner vi gode løsninger på løsdriftskravet, ombygging, utbygging eller nybygg, tilpasset økonomien på din gård.

NLR har 47 rådgivere innenfor landbruksbygg og økonomi i hele landet. De tilbyr:

- Vegvalg og strategi
- Forprosjekt bygg og kostnadsoverslag
- Driftsplan
- Søknad til Innovasjon Norge
- Bygningsprosjektering
- Byggesøknad
- Bistand ved anbud og kontrakter
- Byggeledelse
- SHA-plan/-koordinator
- Likviditetsbudsjett

Les mer og finn dine rådgivere på nlr.no/landbruksbygg

Vi har kunnskapen og verktøykassa – og er alltid i nærheten!

nlr.no/landbruksbygg

**Norsk
Landbruksrådgiving**

På kurs: Fra venstre: kursleder Marius Østerås fra Felleskjøpet, Harald Mathias Ferstad fra NLR Trøndelag, kursleder Even Kristian Mangerud fra Felleskjøpet, Einar Smågård og Truls Olve Terjesønn Hansen fra NLR Trøndelag, Atle Lende fra NLR Rogaland, Hans Jørgen Bjerva fra NLR Østafjells, Lars Gunnar Flatvad fra Landbruk Nordvest og Gunstein Dyrdal fra NLR Vest.

Foto: Sigrid Alstad

Ny avtale om rådgiving i presisjonslandbruk

NLR og Felleskjøpet Agri har inngått avtale om rådgiving i presisjonslandbruk til norske bønder.

Karstein Brøndbo, Felleskjøpet Agri

– Vi har solgt mange avanserte traktorer og maskiner som man trenger kunnskap og erfaring for å få full nytte av. For å nå ut til flere bønder med vår opplæring, har vi gjort en avtale med NLR, forteller Helge Malum, som er teknisk sjef på presisjonslandbruk i Felleskjøpet Agri.

– Å hjelpe bonden i gang med digital teknologi skal være like naturlig for oss som å bli med på å stille inn en plog. Det skal være lav terskel for å spørre oss uansett utstyr, sier Jogeir Agjeld, som er prosjektleder for maskinteknikk og presisjonslandbruk i NLR.

Rådgivere på kurs

Rådgivere innen maskinteknikk og plantefag i NLR har vært på kurs for å lære mer om John Deere Operations Center og CropPlan fra DataVäxt, som er Felleskjøpets systemer for presisjonslandbruk. De får også tilgang til Felleskjøpets supportavdeling ved behov.

– Kurset var veldig nyttig, sier Truls Hansen, som er rådgiver i presisjonslandbruk i NLR Trøndelag.

– Vi tar jordprøver som er posisjonsbestemt med GPS. Prøvene viser for eksempel hvor det lønner seg å kalke mye og lite. Vi har kunnskap om å lage tildelingsfiler, og nå har vi øvd på hvordan disse enklest mulig overføres fra rådgiverens PC via mobilnettet med JD-link rett til traktoren til kalkentreprenøren. Så styrer traktoren kalksprederen etter våre valg, slik at kalkinga blir så riktig som mulig, forklarer Hansen.

Kan spare gjødsel med GPS

– Bøndene kan spare kalk, gjødsel, såkorn og plantevernmidler ved å redusere unødvendig overlappning ved å la traktoren styre selv med GPS. Man kan unngå unødvendig kjøring og redusere jordpakking, sier Hansen.

NLR tilbyr rådgiving og opplæring til bøn-

der som vil lære seg å gjøre dette selv, og tilbyr også praktisk hjelp til å lage styrefiler.

Kurs for bønder også

– Det er veldig nyttig for oss i Felleskjøpet at landbruksrådgiverne har spisskompetanse, og at de kan hjelpe kundene våre til å få full nytte av traktorer og redskaper, både innen det plantefaglige og det tekniske, sier Even Kristian Mangerud som er produsentsjef på presisjonsjordbruk i Felleskjøpet.

– Vi har både e-læringskurs og fysiske kurs for bønder i John Deere Operations Center, som er programmet som brukes både i traktorer, skurtreskere og finsnittere. Ved å ha kontroll på næringsstoffene både i jorda, gjødsla og avlingene kan vi bruke ressursene mer presist og dermed også oppnå bedre avlinger, bedre økonomi og fordeler for miljøet. Det er bærekraft i praksis, sier Mangerud.

Samspill: I september 2021 fikk NLR-rådgivere innføring i samspillet mellom biologi, fysikk og kjemi i jorda. Det ble avholdt feltkurs i Vesterålen og i Buskerud. Foto: Jon Mjærum

Fra jordprøver og gjødslingsplaner til jordhelse og karbonforvaltning

NLR har lange tradisjoner for å ta ut jordprøver og å utarbeide gjødslingsplaner med bakgrunn i resultatene. Dette har vært viktige kontaktpunkter med medlemmene, og de tjenestene som flest har benyttet seg av.

Jon Mjærum, seniorrådgiver

Det er offentlige krav om både jordprøver og gjødslingsplaner, noe som helt klart har bidratt til etterspørselen. Denne delen av arbeidet med jord har hatt mest fokus på jordkjemi, innholdet av N, P, K og andre næringsstoffer.

De senere årene har det vokst fram en interesse for jordhelse og betydningen av å forvalte jordressursene best mulig. Dermed har det også blitt en større interesse for livet i jorda, det vil si jordbiologien. Det tredje fag-

området er jordfysikk, som blant annet sier noe om kapasiteten til å holde på vann og å lage gode forhold for planterøttene. Her kommer betydningen av jordpakking inn, og drenering som et viktig tiltak for å sørge for at overskuddsvann ikke blir stående i jorda.

Et nytt interesseområde er jordas betydning for karbonbalansen og mulighet for å lagre karbon slik at klimabelastningen av CO₂ reduseres. Utviklingen av klimarådgiving har gitt økt interesse for jordhelse og god agrobiologi.

Jordsatsing i NLR

I 2019 og 2020 overtok NLR og NORSØK oppgaver fra de økologiske foregangsfylkene, inkludert Levende Matjord, som var hos Fylkesmannen i Buskerud. Dette var i henhold til Nasjonal strategi for økologisk landbruk 2018 - 2030. I tildelingen til prosjektet har det vært følgende forutsetning: «Arbeid med jordhelse skal komme både økologiske og konvensjonelle produsenter til gode og kobles til arbeid med klima og miljø.»

NLR har i arbeidet med jordhelse prioritert midler til nasjonale fagressurser, som har utviklet og formidlet spisskompetanse mellom de regionale rådgivingsenhetene. Det har i alt vært åtte rådgivere som har fått en delvis finansiering, og som blant annet har:

- Utviklet rådgivingstilbudet grupperåd jord
- Bidratt i jordkurset for NLR-rådgivere
- Gjennomført Jordwebinar (8 moduler) for produsenter
- Gitt faglig støtte til andre rådgivere ut mot produsenter
- Utgitt nyhetsbrev
- Det er også gjennomført en rekke FoU-tiltak med støtte fra jordsatsingsmidlene:
- Kompostering: testing av ulike metoder og formidling
- Jordfysiske egenskaper: analysemetodikk og demonstrasjoner på markdager
- Etablering av fangvekster - forsøksfelt - hva er tilstrekkelig for å få effekt?
- Bruk av fangvekster tilpasset konvensjonell produksjon
- Kurs i regenerativt landbruk
- Utprøving av oppalsjord
- Jordhelseprosjekt på Skjærgården
- Rotvindu som pedagogisk metode

Jordsatsingen i NLR har også vært en oppfølging av Nasjonalt program for jordhelse. Denne utredningen, som ble ledet av Landbruksdirektoratet, pekte på aktuelle tiltak og virkemidler for å forbedre jordhelsen. Foreløpig er ikke finansieringen av slike tiltak endelig avklart.

Jordmasser - fra problem til ressurs - ta vare på matjorda!

Håndbok i jordflytting, ble utarbeidet av Trygve Torsteinsen i NLR Vest, på bakgrunn av påtrykk fra entreprenørbransjen som ønsker å deponere jordmasser på landbruksjord. NLR har en viktig rolle i å kvalitetssikre arbeidet, slik at jordas produksjonsevne blir ivarettatt og/eller reetablert.

Fangvekstskolen

Fangvekstskolen er et kurstilbud som har vært kjørt med fire samlinger i 2021. Kurset er for medlemmer som ønsker å lære mer om dyrking av fangvekster, og fangveksternes rolle som jordhelse- og miljøtiltak. Kurset skal gi grunnleggende kunnskap om dyrking av fangvekster, artsvalg, etableringsmetoder, plantevernensyn, aktuelle problemstillinger og forberedelse til fangvekståret. Kurset ble arrangert av NLR Øst og NLR Østafjells i samarbeid med bondelagene i Østfold, Akershus og Buskerud.

NLR-rådgivere på Jordkurs

Det er økende oppmerksomhet om jordas betydning for avlingsutbytte, ressursbruk og klimaavtrykk fra planteproduksjonen. Både medlemmer og rådgivere er opptatt av jordhelse. For å øke kompetansen om jord arrangerer NLR interne kurs om jordliv og jordhelse.

I september 2021 fikk rådgivere innføring i samspillet mellom biologi, fysikk og kjemi i jorda. Det ble avholdt feltkurs i Vesterålen og i Buskerud. To lærerike dager ble brukt både inne på laboratoriet med øynene godt plassert i lupen og mikroskop, og ute med hendene og nesa i jorda.

På laboratoriet ble det studert preparat av spretthaler, midd, mykorrhiza og ulike jordaggregat. Hvilke livsformer som finnes i jorda, sier noe om nedbrytning og omdanning av plantemateriale og sirkulering av næringsstoffer.

Ute i felt ble spaden flittig brukt i ulike jordtyper, sammen med 'Jordlappen', en veileder med 10 indikatorer utarbeidet av NORSØK. Indikatorene sier noe om jordhelse og jordkvalitet, og omfatter jordstruktur, omdanning av planterester, jordpakking, vanninfiltrasjon, plantevekst, rotvekst, biologisk nitrogenfiksering og antall meitemark.

Markløftet 2021

NLR fikk i 2020 mye oppmerksomhet om jord og jordhelse gjennom underbuksekampanjen. Bønder over hele landet grov ned underbukse sine for å sjekke hvor mye liv det var i jorda på gårdene deres. I 2021 gikk NLR og NORSØK videre og så nærmere på en av de viktige jordboerne, meitemarken, gjennom kampanjen Markløftet 2021. Bønder og rådgivere gravde i jorda og telte meitemark etter en fast mal, regnet ut antall meitemark per dekar og rapporterte funnene på nlr.no/mark.

Lars Skjennum ble kåret som vinner fordi han var den som fant flest meitemark, hele 41, i en jordklump. Han er storfekjøttprodusent i Maura i Nannestad kommune på Romerike og dyrker grovfôr på ca. 430 dekar. Han driver pløyefritt med mangfoldige grasblandinger og kontinuerlig grønt plantedekke som meitemarken ser ut til å trives veldig godt med.

Markløfter: NLR og NORSØK oppfordret i 2021 bønder og rådgivere over hele landet til å grave i jorda og telle meitemark. Lars Skjennum fra Nannestad fant flest og ble kåret til Årets Markløfter på Agroteknikk 2021. Foto: Jan Ferstad

Klimakalkulator for ammeku

Etter en periode med utvikling og testing har Landbrukets klimaselskap lansert klimakalkulatoren for ammeku og spesialisert storfekjøttproduksjon.

Svein Skøien, prosjektleder klimasmart landbruk

Bønder som logger inn og gir samtykke til klimaberegning, får opp beregninger som viser utslipp av klimagasser fra sin produksjon. Dette gjelder også for de som allerede har tatt i bruk klimakalkulatoren. Den gir en beregning for hele gården.

Klimasmart landbruk er et viktig satsingsområde for landbruksorganisasjonene som sammen har etablert Landbrukets klimaselskap. Målet for selskapet er å utvikle beregningsmetoder for klimaavtrykk på gårdsnivå, samt å øke kompetansen om landbruk og klima.

Grunnlag for tiltak

Klimakalkulatoren for ammeku har vært tilgjengelig for utprøving siden sommeren 2021, og er nå tilgjengelig for alle. Tidligere er det utviklet kalkulatorer for melk/grovfôr, svin, korn og åkervekster.

Klimakalkulatoren er testet på utvalgte gårder over hele landet. Resultatene viser at norske gårder stort sett har et helt akseptabelt klimaavtrykk beregnet per kg melk, kjøtt eller korn. Samtidig viser kalkulatoren at det kan være en del å hente på forbedringer i drifta og forholdsvis enkle klimatiltak. Kalkulatoren skal være til hjelp for bonde og rådgiver for å identifisere mulige forbedringer på gården.

Klimakalkulatoren brukes i klimarådgiving som tilbys fra NLR og Tine. Bruk av kalkulatoren og en utarbeidet klimaplan fra rådgiver kan være grunnlag for å søke RMP-tilskudd eller dokumentere søknader til Innovasjon

Norge. Bankene har også annonsert med rimelige lån til klima- og miljøtiltak i landbruket.

Bruker eksisterende data

Bonden gir samtykke til at beregningene kan gjøres, og det er bare bonden selv og eventuell rådgiver, etter samtykke fra bonden, som kan se resultatene. Klimakalkulatoren henter og utnytter data for gården som allerede finnes. Dette er arbeidsbesparende og effektivt og hindrer dobbeltregistrering og manuelt arbeid. Med samtykke fra bonden hentes disse opplysningene fra forskjellige datakilder. Landbrukets dataflyt forvalter og håndterer disse data i henhold til gjeldende forskrifter om datasikkerhet og personvern. De inngår også avtalene om dataoverføring fra ulike aktører.

Jord- og værddata for gården hentes fra NIBIO, opplysninger om arealer og planteproduksjonen hentes fra Skifteplan eller CropPlan. Andre programmer for gjødsel- og skifteregistrering vil også komme med. Data om produksjon og innkjøp av kraftfôr, gjødsel og andre innsatsfaktorer hentes fra avregninger og fra fakturaflyten. Noen opplysninger, blant annet for innkjøp av energi, hentes fra regnskapet. For kjøttproduksjonen på storfe er Storfekjøttkontrollen en helt nødvendig kilde til beregningene på gården.

Forskningsbasert

Kalkulatoren for ammeku og spesialisert storfekjøttproduksjon bygger på et forskningsarbeid på NMBU. Modellen bak

kalkulatoren beregner fôrbehovet ved tilvekst og produksjon av dyra. Den beregner utslippene av metan fra dyras fordøyelse, utslipp fra lagring og spredning av husdyrgjødsel, samt utslipp knyttet til grovfôrproduksjonen. Dette stammer både fra energiforbruk og bruk av gjødsel. Beregningene kan gjøres for de ulike dyraserne. Det tas også hensyn til kjøp og salg av livdyr. Resultatene for storfekjøtt oppgis per kg slakt.

I tillegg framkommer beregninger for de andre produksjonene på gården hvor vi nå har ferdige klimakalkulatorer.

Stor variasjon

Forskningen ved NMBU viste at det var ganske stor variasjon i utslippene fra de enkelte gårdene som var med i studien. Det samme ser vi i vår klimakalkulator for de gårdene som har vært med på utprøvingen. Det er interessant for bonde og rådgiver å finne årsaker til slik variasjon. Det kan gi grunnlag for tilpasninger i drifta, og det viser hvilke forhold som betyr mye eller lite for klimagassutslippene.

Noen viktige faktorer som kan redusere utslippene fra storfekjøttproduksjon er bedre grovforkvalitet, optimal alder på mordyr, redusert kalvetap og god dyrehelse.

Vi inviterer til å ta i bruk klimakalkulatoren for spesialisert storfekjøttproduksjon. Den gir en mulighet for dokumentasjon av utslippene fra gården, og vi mener den er et godt verktøy for forbedringer i drifta. Og ikke minst har vi en felles oppgave i landbruket med å redusere utslippene.

NLR løser fellesoppgaver for de regionale rådgivingsenhetene

Økonomiske rammevilkår

NLR arbeider kontinuerlig for økte tilskudd over Jordbruksavtalen og andre finansieringsmuligheter for de regionale rådgivingsenhetenes utviklings- og rådgivingsarbeid.

Fagkoordinatorer

NLR tilbyr faglig støtte gjennom ni fagkoordinatorer innenfor grovfôr, korn, poteter, grønnsaker, frukt og bær, økologisk, landbruksbygg, økonomi og HMS.

Fagforum

NLR har ni fagfora for grovfôr, korn, poteter, grønnsaker, frukt og bær, økologisk, økonomi, landbruksbygg og HMS, samt et fagutvalg for kulturlandskap. Fagforaene består av rådgivere fra de regionale rådgivingsenhetene og ledes av fagkoordinator på fagområdet. Fagforaene innhenter kunnskap, diskuterer faglige utfordringer og foreslår løsninger. Det innebærer faglig utvikling av rådgiverne, deriblant kompetansehevende tiltak som kurs, studieturer, utviklingsprosjekter, utvikling av rådgivingsverktøy, samt å initiere nye mulighetsområder. Fagforaene utvikler rådgivingstilbudet og tilrettelegger gjennom sitt arbeid for et enhetlig rådgivingstilbud i hele landet.

Prosjektarbeid

NLR tar ansvar for større nasjonale prosjekter som tilfører de regionale rådgivingsenhetene kompetanse og nye oppdrag.

Organisasjonsutvikling

NLR bistår de regionale rådgivingsenhetene i utvikling av regionalt samarbeid, strategiplaner, samt forarbeid og gjennomføring av sammenlutninger.

Kurs og kompetansebygging

NLR arrangerer kurs for ansatte og tillitsvalgte. Utdanning av ansatte er samlet i NLR-skolen, og omfatter blant annet NLR Rådgiverskolen, NLR Kollegaveiledning, NLR Lederutvikling og faglige tilbud i regi av fagkoordinatorer og fagforum.

HR

NLR bistår de regionale rådgivingsenhetene med rekruttering og HR, og arbeider nasjonalt med langsiktig rekruttering.

Pensjon og forsikring

NLR inngår og administrerer sentrale avtaler om pensjons- og personalforsikringer for ansatte i de regionale rådgivingsenhetene.

Forsøksutstyr

NLR legger til rette for innkjøps- og serviceordninger for forsøksutstyr.

Innkjøpsavtaler

Gjennom Agrikjøp- og Agrol-avtalene har de regionale rådgivingsenhetene og de ansatte tilgang til en rekke rabattavtaler.

IT-løsninger

NLR tilbyr felles IT-løsninger til de regionale rådgivingsenhetene (e-post, Teams, intranett, nettsider, fagdatabase, administrativ programvare og serverløsning). Driftsoppgaver er satt ut til eksterne firma.

Kommunikasjon og markedsføring

NLR driver nasjonale markeds kampanjer og bistår de regionale rådgivingsenhetene i deres kommunikasjon og markedsarbeid. Organisasjonspalten i Bondebladet er en viktig kanal mot medlemmer og samarbeidspartnere. Nyhetsbrevet Vi i NLR sendes annenhver uke på e-post til ansatte og tillitsvalgte i organisasjonen. Nyhetsbrevet Nytt fra NLR HMS sendes månedlig til medlemmer med HMS-avtale, ansatte og tillitsvalgte.

NLR får produsert markeds materiell til utstillinger, profileringsartikler og -tøy. Det er utarbeidet felles designmanual.

Representasjon og samarbeid

Gjennom NLR er de regionale rådgivingsenhetene representert i organisasjoner som Norsk Landbrukssamvirke og Stiftelsen Norsk Mat. NLR har samarbeidsavtaler med forskningsinstitusjoner, samvirkeorganisasjoner og en rekke andre samarbeidspartnere.

Studiearbeid

NLRs medlemskap i Studieforbundet Næring og Samfunn gir de regionale rådgivingsenhetene rett til offentlige midler til studiearbeid.

